અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

==

ગુજરાત હાઈકોર્ટ, અમદાવાદ

સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નંબર ૩૧૪૨/૨૦૧૦

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય કાર્યકારી મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિશ્રી વિજય મનોહર સહાય સહી/-

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિશ્રી આર. પી. ધોલરીયા સહી/-

==

૧	શું સ્થાનિક અખબારોના રીપોર્ટર્સને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી છે?	હા
૨	રીપોર્ટરને મોકલવામાં આવે કે નહીં?	હા
૩	શું ન્યાયમૂર્તિઓ ચુકાદાની શુદ્ધ નકલ જોવા માંગે છે?	ના
૪	શું આ કેસમાં ભારતીય બંધારણ અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈ હુકમના અર્થઘટન અંગે કાયદાનો કોઈ	ના

	નોંધપાત્ર પ્રશ્ન સમાયેલ છે?	

==

મેસર્સ અદાણી પાવર લિમિટેડ અને ૧ ... અરજદારો

વિરુદ્ધ

યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા, સેક્રેટરી, નાણા મંત્રાલય દ્વારા અને ૩... પ્રતિવાદીઓ

==

ઉપસ્થિતિ:

અરજદારો માટે શ્રી ઉદય જોષીની સહાય સાથે સિનિયર કાઉન્સેલ શ્રી કમલ બી. ત્રિવેદી.

પ્રતિવાદીઓ માટે શ્રી ક્ષિતિજ અમીનની સહાય સાથે આસિસ્ટન્ટ સોલિસિટર જનરલ શ્રી દેવાંગ વ્યાસ.

==

કોરમ: માનનીય કાર્યકારી મુખ્ય ન્યાયમૂર્તીશ્રી વિજય મનોહર સહાય

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તીશ્રી આર. પી. ધોલરીયા

તારીખ: ૧૫/૦૭/૨૦૧૫

સી.એ.વી. ચુકાદો

(પર: માનનીય કાર્યકારી મુખ્ય ન્યાયાધીશ શ્રી વિજય મનોહર સહાય)

૧. હાલની પિટિશન દ્વારા, અરજદારો સરકારી જાહેરનામા નં. ૨૫/૨૦૧૦–કસ્ટમ્સ તારીખ ૨૭.૦૨.૨૦૧૦ ની બંધારણીયતા અને કાયદેસરતાને પડકારવા માંગે છે, જેના દ્વારા સ્પેશિયલ ઇકોનોમિક ઝોનમાંથી ડોમેસ્ટિક ટેરિફ એરિયા અને ઝોનના બિન–પ્રક્રિયા વિસ્તારોમાં ખસેડવામાં આવતી વિદ્યુત ઉર્જા પર ૧૬ ટકા મૂલ્યાનુસારના દરે કસ્ટમ ડ્યુટી લાદવામાં આવી છે.

૨. અરજદાર નં. ૧ મેસર્સ અદાણી પાવર લિમિટેડ (ટૂંકમાં 'કંપની') કંપની અધિનિયમ, ૧૯૫૬ ની જોગવાઈઓ હેઠળ નોંધાયેલી કંપની છે અને વિદ્યુત ઉર્જાના ઉત્પાદન, પ્રસારણ અને વેચાણની પ્રવૃત્તિમાં રોકાયેલ છે. અરજદાર નં. ૨ ભારતીય નાગરિક છે અને કંપનીના શેરધારક છે. કંપનીનો પ્લાન્ટ મુંદ્રા પોર્ટ અને સ્પેશિયલ ઇકોનોમિક ઝોનમાં આવેલો છે. ઉત્પાદિત વીજળી, મંજૂરી મુજબ, સ્પેશિયલ ઇકોનોમિક ઝોનમાંથી ડોમેસ્ટિક ટેરિફ એરિયા (ટૂંકમાં ડીટીએ) માં ક્લિયર/ટ્રાન્સફર કરવામાં આવે છે.

૩. મુંદ્રા સ્પેશિયલ ઇકોનોમિક ઝોન (ટૂંકમાં એમપીએસઈઝેડ) સ્પેશિયલ ઇકોનોમિક ઝોન્સ એક્ટ, ૨૦૦૫ (ટૂંકમાં એસઈઝેડ એક્ટ) હેઠળ સ્થાપિત કરવામાં આવ્યો હતો. મેસર્સ મુંદ્રા પોર્ટ એન્ડ સ્પેશિયલ ઇકોનોમિક ઝોન લિમિટેડ એસઈઝેડ એક્ટની કલમ ૨(જી) માં વ્યાખ્યાયિત કર્યા મુજબ ડેવલપર હતા. એસઈઝેડ એક્ટની કલમ ૨(પી) જોગવાઈ કરે છે કે ડેવલપરે પ્રોસેસિંગ અને નોન–પ્રોસેસિંગ વિસ્તારોને ચિહ્નિત કરવાના હતા તેમજ તેણે ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચરલ સુવિધાઓ પ્રદાન કરવાની હતી. સ્પેશિયલ ઇકોનોમિક ઝોન રૂલ્સ, ૨૦૦૬ (ટૂંકમાં એસઈઝેડ રૂલ્સ) ના નિયમ ૨(એસ) જણાવે છે કે 'ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર' એટલે સ્પેશિયલ ઇકોનોમિક ઝોનના વિકાસ, સંચાલન અને જાળવણી માટે જરૂરી સુવિધાઓ અને તેમાં ઔદ્યોગિક, વ્યાપારી અને સામાજિક સુવિધાઓ જેવી કે જમીન, રસ્તાઓ, ઇમારતોનો વિકાસ, ગટર અને પ્રદૂષિત પાણીની ટ્રીટમેન્ટ સુવિધાઓ, ઘન કચરા વ્યવસ્થાપન સુવિધાઓ, બંદર, જેમાં જેટીઓ, સિંગલ પોઈન્ટ મૂરિંગ્સ, સ્ટૉરેજ ટાંકીઓ અને પ્રવાહી અને વાયુઓ માટે આંતર–જોડાણ પાઈપલાઈન, ઈનલેન્ડ કન્ટેનર ડેપો અથવા કન્ટેનર ફ્રેટ સ્ટેશન, ગોડાઉન, એરપોર્ટ, રેલવે, પરિવહન પ્રણાલી ઉત્પાદન અને વીજળી, ગેસ અને ઊર્જાના અન્ય સ્વરૂપોનું વિતરણ, ટેલિકોમ્યુનિકેશન, ડેટા ટ્રાન્સમિશન નેટવર્ક, ઈન્ફર્મેશન ટેકનોલોજી નેટવર્ક, હોસ્પિટલો, હોટલો, શૈક્ષણિક સંસ્થાઓ, મનોરંજન અને આરામની સુવિધાઓ, રહેણાંક અને વ્યાપારી સંકુલ, પાણી પુરવઠો, જેમાં ડિસેલિનેશન પ્લાન્ટ, સ્વચ્છતા સુવિધાનો સમાવેશ થાય છે.

૪. એમપીએસઈઝેડ એ ૬૪૭૨.૮૬૮૪ હેક્ટર વિસ્તારને આવરી લેતો મલ્ટી–પ્રોડક્ટ એસઈઝેડ છે અને પ્રોસેસિંગ અને નોન–પ્રોસેસિંગ બંને વિસ્તારો માટે વીજળીની જરૂર પડે છે. કંપની તેથી મુંદ્રા પાવર પ્લાન્ટ કે જે કોલસા આધારિત થર્મલ પાવર પ્લાન્ટ છે તેની સ્થાપના કરવા માટે સહ–ડેવલપર તરીકે જોડાઈ. આ પ્રોજેક્ટ શરૂઆતમાં ૧૩૨૦ મેગાવોટ ઉત્પાદન કરવાનું આયોજન કરાયું હતું જે વધારીને ૨૬૪૦ મેગાવોટ અને છેવટે ૪૬૨૦ મેગાવોટ કરવામાં આવ્યું હતું. વર્ષ ૨૦૧૦ માં, અરજદાર કંપની ૪૬૨૦ મેગાવોટની કુલ ક્ષમતાવાળા થર્મલ પાવર પ્લાન્ટની સ્થાપના કરવાની પ્રક્રિયામાં હતી, જેમાંથી ૩૩૦ મેગાવોટના બે યુનિટ એસઈઝેડની અંદર મુંદ્રા ખાતે કાર્યરત કરવામાં આવ્યા છે.

૫. એસઈઝેડ વિસ્તારની અંદર આવેલા પાવર પ્લાન્ટમાંથી વીજળીનો પુરવઠો કે જ્યાંથી એસઈઝેડ વિસ્તારની બહાર વીજળી પૂરી પાડવામાં આવે છે તે આ પિટિશનમાં વિવાદમાં છે. અરજદારોએ તારીખ ૨૭.૦૨.૨૦૧૦ ના જાહેરનામા નં. ૨૫/૨૦૧૦–કસ્ટમ્સની બંધારણીયતાને એવા આધારે પડકારી છે કે જાહેરનામું ભારતના બંધારણની સાતમી અનુસૂચિની યાદી ૧ ની નોંધ ૮૩, કસ્ટમ્સ એક્ટની કલમ ૧૨, સ્પેશિયલ ઈકોનોમિક ઝોન એક્ટ, ૨૦૦૫ ની કલમ ૩૦ ની વિરુદ્ધ છે તેમજ ભારતના બંધારણની કલમ ૧૪, ૧૯(૧)(જી) અને

કલમ ૨૬૫ નું ઉલ્લંઘન કરે છે. અરજદારે એવી પણ પ્રાર્થના કરી છે કે ફાઈનાન્સ એક્ટ, ૨૦૧૦ ની કલમ ૬૦ દ્વારા સુધારેલ તારીખ ૦૧.૦૩.૨૦૦૨ નું જાહેરનામું નં. ૨૧/૨૦૦૨ સીરીયલ નં. ૫૭૩ ને તારીખ ૨૭.૦૨.૨૦૧૦ ના જાહેરનામા નં. ૨૫/૨૦૧૦–કસ્ટમ્સ સાથે વાંચવામાં આવે અને પિટિશનના અનુક્રમે એનેક્ષર ડી અને એફ, સ્પેસિફાઈડ ઓફિસર, એમપીએસઈઝેડ, મુંદ્રા દ્વારા જારી કરાયેલા તારીખ ૨૬.૦૨.૨૦૧૦ અને ૦૩.૦૩.૨૦૧૦ ના પત્રો રદ કરવા માટે વધુ પ્રાર્થના કરી છે.

૬. અમે અરજદારો વતી શ્રી ઉદય જોષીની સહાયથી ઉપસ્થિત સિનિયર કાઉન્સેલ શ્રી કમલ બી. ત્રિવેદી અને પ્રતિવાદીઓ વતી શ્રી ક્ષિતિજ અમીનની સહાયથી ઉપસ્થિત આસિસ્ટન્ટ સોલિસિટર જનરલ શ્રી દેવાંગ વ્યાસને સાંભળ્યા છે.

૭. અરજદારો વતી ઉપસ્થિત સિનિયર કાઉન્સેલ શ્રી કમલ બી. ત્રિવેદીએ શ્રી ઉદય જોષીની સહાયથી દલીલ કરી હતી કે વર્ષ ૨૦૦૨ માં જારી કરાયેલા જાહેરનામા મુજબ, નોંધ નં. ૫૭૩ જે ૨૭૧૬૦૦૦૦ છે તે પ્રકરણ ૨૭ ના 'ખનિજ ઇંધણ, ખનિજ તેલ વગેરે' મથાળા હેઠળ 'વિદ્યુત ઉર્જા, કોઈ કસ્ટમ ડ્યુટી ચૂકવવાપાત્ર નથી' તરીકે ઓળખાતા ઉપ–મથાળા ૨૭.૧૬ માં દર્શાવેલ

ઉર્જા સાથે સંબંધિત છે. તેમણે વધુમાં દલીલ કરી હતી કે કલમ ૩૦(એ) જોગવાઈ કરે છે કે જો કોઈ માલ સ્પેશિયલ ઈકોનોમિક ઝોનમાંથી ડોમેસ્ટિક ટેરિફ એરિયામાં ખસેડવામાં આવે છે, તો આવા માલ પર કસ્ટમ્સ ડ્યુટી વસૂલવામાં આવશે જેમાં એન્ટી–ડમ્પિંગ, કાઉન્ટરવેલિંગ અને સેફગાર્ડ ડ્યુટીનો સમાવેશ થાય છે જે કસ્ટમ્સ ટેરિફ એક્ટ, ૧૯૭૫ હેઠળ આયાત કરવામાં આવે ત્યારે આવા માલ પર લાદવામાં આવે છે, જેનો અર્થ એ થાય છે કે જો કોઈ માલ સ્પેશિયલ ઈકોનોમિક ઝોન વિસ્તારમાંથી ડોમેસ્ટિક ટેરિફ એરિયામાં ખસેડવામાં આવે છે, તો માલને ભારતની બહારથી આયાત કરવામાં આવ્યો છે તેમ માનીને વર્તમાન કસ્ટમ્સ ડ્યુટી લાદવામાં આવશે.

૮. સિનિયર કાઉન્સેલ શ્રી કમલ બી. ત્રિવેદીએ વધુમાં દલીલ કરી છે કે જો તારીખ ૨૭.૦૨.૨૦૧૦ ના જાહેરનામા માટે સમાન અર્થ લાગુ કરવામાં આવે, તો તે જોગવાઈ કરે છે કે કેન્દ્ર સરકાર જો સંતુષ્ટ થાય તો જનહિતમાં કસ્ટમ્સ ટેરિફ એક્ટ, ૧૯૭૫ ના પ્રથમ અનુસૂચિના ટેરિફ આઇટમ નં. ૨૭૧૬૦૦૦૦ હેઠળ આવતા માલને પ્રથમ અનુસૂચિમાં નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવેલી તમામ ડ્યુટીઓમાંથી મુક્તિ આપી શકે છે. જેનો અર્થ એ થાય છે કે, ટેરિફ આઇટમ નં. ૨૭૧૬૦૦૦૦ ના સંબંધમાં જો માલ ભારતમાં આયાત કરવામાં આવે છે, તો તે માલને કસ્ટમ્સ ડ્યુટીની ચુકવણીમાંથી મુક્તિ આપવામાં આવશે. જો આપણે કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ ની કલમ ૨૫(૧) માટે સમાન સામ્યતા લાગુ કરીએ, જે

કસ્ટમ ડ્યુટીની ચુકવણીમાંથી મુક્તિ પૂરી પાડે છે અને એસઈઝેડ એક્ટની કલમ ૩૦(એ) ને ધ્યાનમાં રાખીને, કારણ કે માલ સ્પેશિયલ ઇકોનોમિક ઝોનમાંથી ડોમેસ્ટિક ટેરિફ એરિયામાં લાવવામાં આવી રહ્યો છે, તો તેને ભારતની બહારથી આવેલ આયાતી માલ તરીકે ગણવો જોઈએ અને, તેથી, આઇટમ નં. ૨૭૧૬૦૦૦૦ કે જે સ્પેશિયલ ઇકોનોમિક ઝોનમાંથી ડોમેસ્ટિક ટેરિફ એરિયામાં ખસેડવામાં આવતી વિદ્યુત ઉર્જા તરીકે ઓળખાતો માલ છે તેને મુક્તિ આપવામાં આવશે કારણ કે તે ભારતની બહારથી આયાત કરવામાં આવ્યો હોવાનું માનવામાં આવશે અને પ્રતિવાદી દ્વારા ૧૬ ટકા મૂલ્યાનુસાર કસ્ટમ ડ્યુટી વસૂલી શકાશે નહીં કારણ કે કલમ ૨૫(૧) એ ચાર્જિંગ કલમ નથી, પરંતુ તે કલમ છે જે કસ્ટમ ડ્યુટીની ચુકવણીમાંથી મુક્તિ આપે છે. પ્રતિવાદીઓ વતી આસિસ્ટન્ટ સોલિસિટર જનરલ ઓફ ઈન્ડિયા શ્રી દેવાંગ વ્યાસ દ્વારા એવો કોઈ વિવાદ નથી કે તારીખ ૨૭.૦૨.૨૦૧૦ ના જાહેરનામાની શરતોએ ભારતમાં આયાત કરવામાં આવતી વિદ્યુત ઉર્જાને કસ્ટમ ડ્યુટીની સંપૂર્ણ ચુકવણીમાંથી મુક્તિ આપી છે. અરજદારોના વકીલ દ્વારા એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે નવી દિલ્હીના તારીખ ૨૭.૦૨.૨૦૧૦ ના જાહેરનામા નં. ૨૫/૨૦૧૦ કસ્ટમ્સની શરતો કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ ની કલમ ૨૫(૧) ની જોગવાઈઓનું ઉલ્લંઘન કરે છે અને સ્પેશિયલ ઇકોનોમિક ઝોનમાંથી ડોમેસ્ટિક ટેરિફ એરિયામાં ખસેડવામાં આવતી ટેરિફ આઇટમ નં. ૨૦૧૭૦૦૦૦ હેઠળ આવતી વિદ્યુત ઉર્જાને કસ્ટમ્સ ડ્યુટી માટે પાત્ર ગણીને મનસ્વી રીતે કસ્ટમ્સ ડ્યુટી લાદે છે. તેથી, નવી દિલ્હીના તારીખ ૨૭.૦૨.૨૦૧૦ ના કસ્ટમ્સના જાહેરનામા નં. ૨૫/૨૦૧૦ ની સંપૂર્ણ

શરતો એસઈઝેડ એક્ટની કલમ ૩૦(એ) સાથે વાંચતા કલમ ૨૫(૧) નું ઉલ્લંઘન કરે છે, મનસ્વી છે અને રદ થવા પાત્ર છે.

૯. સિનિયર કાઉન્સેલ શ્રી કમલ બી. ત્રિવેદીએ છેલ્લે દલીલ કરી છે કે તારીખ ૨૭.૦૨.૨૦૧૦ ના જાહેરનામા દ્વારા, સ્પેશિયલ ઇકોનોમિક ઝોનમાંથી ડોમેસ્ટિક ટેરિફ એરિયા અને ઝોનના બિન-પ્રક્રિયા વિસ્તારોમાં ખસેડવામાં આવતી વિદ્યુત ઉર્જા પર પૂર્વવર્તી અસરથી તારીખ ૨૬.૦૬.૨૦૦૯ થી ૧૬ ટકા મૂલ્યાનુસારના દરે કસ્ટમ ડ્યુટી લાદી શકાશે નહીં કારણ કે ડ્યુટી તારીખ ૨૭.૦૨.૨૦૧૦ પહેલાં ચૂકવવાપાત્ર હોવાનું જાણીતું ન હતું. કસ્ટમ ડ્યુટી લાદવી ગેરકાયદેસર છે કારણ કે તે વિદ્યુત ઉર્જા પર કસ્ટમ ડ્યુટી લાદવા સમાન છે જે ફક્ત કાયદાની મૂળભૂત જોગવાઈ દ્વારા જ લાદવામાં આવી શકે છે અને કસ્ટમ ડ્યુટી ફક્ત ભવિષ્યલક્ષી રીતે લાદવામાં આવી શકે છે અને પૂર્વવર્તી રીતે નહીં. કેન્દ્ર સરકારને સમજાયું કે ૧૬ ટકાના દરે કસ્ટમ ડ્યુટી ભારે હતી અને તારીખ ૧૬.૦૯.૨૦૧૦ ના જાહેરનામા નં. ૯૧/૨૦૧૦ કસ્ટમ્સ દ્વારા ડ્યુટી ઘટાડીને યુનિટ દીઠ ૧૦ પૈસા કરી. તારીખ ૧૮.૦૪.૨૦૧૨ ના જાહેરનામા નં. ૨૬/૨૦૧૨ કસ્ટમ્સ દ્વારા કસ્ટમ ડ્યુટી વધુ ઘટાડીને યુનિટ દીઠ ૩ પૈસા કરવામાં આવી હતી. અરજદારના વિદ્વાન વકીલે એવી પણ દલીલ કરી હતી કે જો આ રિટ પિટિશન સફળ થાય છે, તો અરજદારો પ્રતિવાદી સત્તાધિકારી પાસેથી બેંક ગેરંટી પરત મેળવવા હકદાર છે કારણ કે તે આ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા

તારીખ ૦૬.૦૫.૨૦૧૦ ના વચગાળાના આદેશના પાલનમાં રજૂ કરવામાં આવી હતી.

૧૦. ઈલેક્ટ્રિસિટી એક્ટ, ૨૦૦૩ ની જોગવાઈઓ અને તે હેઠળ બનાવેલા નિયમો/વિનિયમો હેઠળ ૧૦૦૦ મેગાવોટથી વધુના પાવર પ્લાન્ટને મેગા પાવર પ્લાન્ટ (ટૂંકમાં એમપીપી) તરીકે વર્ગીકૃત કરવામાં આવે છે. કસ્ટમ્સ ડ્યુટી મુક્તિ માટે તારીખ ૦૧.૦૩.૨૦૦૨ ના જાહેરનામા નં. ૨૧/૨૦૦૨ અને આબકારી જકાત લાભ માટે તારીખ ૦૧.૦૩.૨૦૦૬ ના જાહેરનામા નં. ૬/૨૦૦૬ મુજબ તમામ એમપીપીને ડ્યુટી ફ્રી કેપિટલ ગુડ્સની આયાત અથવા સ્વદેશી રીતે ખરીદી કરવાની મંજૂરી છે. કંપનીએ એસઈઝેડ એક્ટ અને એસઈઝેડ નિયમોની જોગવાઈઓ હેઠળ પૂરી પાડવામાં આવેલ ડ્યુટી, કસ્ટમ્સ અને આબકારી ડ્યુટીની ચુકવણી કર્યા વિના કેપિટલ ગુડ્સ (કોલસો વગેરે) ની આયાત કરી તેમજ સ્વદેશી રીતે ખરીદી કરી.

૧૧. એસઈઝેડ એક્ટની કલમ ૨૬ નીચે મુજબ વાંચવામાં આવે છે :-

"૨૬. દરેક ડેવલપર અને ઉદ્યોગસાહસિકને મુક્તિ, ડ્રોબેક અને છૂટછાટ :

(૧) પેટા–કલમ (૨) ની જોગવાઈઓને આધીન, દરેક ડેવલપર અને ઉદ્યોગસાહસિક નીચેની મુક્તિઓ, ડ્રોબેક અને છૂટછાટો માટે હકદાર રહેશે, એટલે કે:–

(એ) ડેવલપર અથવા ઉદ્યોગસાહસિક દ્વારા અધિકૃત કામગીરી હાથ ધરવા માટે સ્પેશિયલ ઇકોનોમિક ઝોન અથવા યુનિટમાં આયાત કરવામાં આવતા માલ પર અથવા પૂરી પાડવામાં આવતી સેવા પર, કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ (૧૯૬૨ નો ૫૨) અથવા કસ્ટમ્સ ટેરિફ એક્ટ, ૧૯૭૫ (૧૯૭૫ નો ૫૧) અથવા તે સમયે અમલમાં હોય તેવા અન્ય કોઈપણ કાયદા હેઠળ કોઈપણ કસ્ટમ ડ્યુટીમાંથી મુક્તિ;

(બી) સ્પેશિયલ ઇકોનોમિક ઝોન અથવા યુનિટમાંથી ભારતની બહારના કોઈપણ સ્થળે નિકાસ કરવામાં આવતા માલ પર અથવા પૂરી પાડવામાં આવતી સેવાઓ પર, કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ (૧૯૬૨ નો ૫૨) અથવા કસ્ટમ્સ ટેરિફ એક્ટ, ૧૯૭૫ (૧૯૭૫ નો ૫૧) અથવા તે સમયે અમલમાં હોય તેવા અન્ય કોઈપણ કાયદા હેઠળ કોઈપણ કસ્ટમ ડ્યુટીમાંથી મુક્તિ;

(સી) ડેવલપર અથવા ઉદ્યોગસાહસિક દ્વારા અધિકૃત કામગીરી હાથ ધરવા માટે ડોમેસ્ટિક ટેરિફ એરિયામાંથી સ્પેશિયલ ઇકોનોમિક ઝોન અથવા યુનિટમાં લાવવામાં આવતા માલ પર, સેન્ટ્રલ

એક્સાઈઝ એક્ટ, ૧૯૪૪ (૧૯૪૪ નો ૧) અથવા સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ ટેરિફ એક્ટ, ૧૯૮૫ (૧૯૮૬ નો ૫) અથવા તે સમયે અમલમાં હોય તેવા અન્ય કોઈપણ કાયદા હેઠળ કોઈપણ આબકારી જકાતમાંથી મુક્તિ;

(ડી) ડેવલપર અથવા ઉદ્યોગસાહસિક દ્વારા અધિકૃત કામગીરી હાથ ધરવા માટે ડોમેસ્ટિક ટેરિફ એરિયામાંથી સ્પેશિયલ ઇકોનોમિક ઝોન અથવા યુનિટમાં લાવવામાં આવતા માલ અથવા પૂરી પાડવામાં આવતી સેવાઓ પર અથવા ભારતની બહાર સ્થિત સેવા પ્રદાતાઓ દ્વારા સ્પેશિયલ ઇકોનોમિક ઝોન અથવા યુનિટમાં પૂરી પાડવામાં આવતી સેવાઓ પર વખતોવખત સ્વીકાર્ય હોય તેવા ડ્રોબેક અથવા અન્ય લાભો;

(ઈ) ડેવલપર અથવા યુનિટને સ્પેશિયલ ઇકોનોમિક ઝોનમાં અધિકૃત કામગીરી હાથ ધરવા માટે પૂરી પાડવામાં આવતી કરપાત્ર સેવાઓ પર ફાઇનાન્સ એક્ટ, ૧૯૯૪ (૧૯૯૪ નો ૩૨) ના પ્રકરણ V હેઠળ સેવા કરમાંથી મુક્તિ;

(એફ) જો બિન–નિવાસી દ્વારા આંતરરાષ્ટ્રીય નાણાકીય સેવા કેન્દ્ર મારફતે કરપાત્ર સિક્યોરિટીઝ વ્યવહારો કરવામાં આવે તો ફાઇનાન્સ (નં. ૨) એક્ટ, ૨૦૦૪ (૨૦૦૪ નો ૨૩) ની કલમ ૯૮

હેઠળ લાદવામાં આવતા સિક્યોરિટીઝ ટ્રાન્ઝેક્શન ટેક્સમાંથી મુક્તિ;

(જી) સેન્ટ્રલ સેલ્સ ટેક્સ એક્ટ, ૧૯૫૬ (૧૯૫૬ નો ૭૪) હેઠળ સમાચારપત્રો સિવાયના માલના વેચાણ અથવા ખરીદી પરના કરની વસૂલાતમાંથી મુક્તિ જો આવા માલ ડેવલપર અથવા ઉદ્યોગસાહસિક દ્ધારા અધિકૃત કામગીરી હાથ ધરવા માટે હોય."

૧૨. એસઈઝેડ એક્ટની કલમ ૨૬(૧)(એ) અને (બી) ના વાંચન પરથી, તે સ્પષ્ટ છે કે તે ડેવલપર અથવા ઉદ્યોગસાહસિક દ્ધારા એસઈઝેડ વિસ્તારમાં આયાત કરવામાં આવતા માલ પર અથવા એસઈઝેડ વિસ્તારમાં અથવા યુનિટમાંથી નિકાસ કરવામાં આવતા માલ અથવા પૂરી પાડવામાં આવતી સેવાઓ પર કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ અથવા કસ્ટમ્સ ટેરિફ એક્ટ, ૧૯૭૫ હેઠળ કસ્ટમ ડ્યુટીની ચુકવણીમાં મુક્તિ, ડ્રોબેક અને છૂટછાટો પૂરી પાડે છે.

(i) કલમ ૨૬(૧)(સી) અને (ડી) ડેવલપર અથવા ઉદ્યોગસાહસિક દ્ધારા ડોમેસ્ટિક ટેરિફ એરિયામાંથી એસઈઝેડ વિસ્તારમાં અથવા એસઈઝેડ વિસ્તારમાં યુનિટમાં લાવવામાં આવતા માલ પર સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ એક્ટ, ૧૯૪૪ અથવા સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ ટેરિફ એક્ટ, ૧૯૮૫ હેઠળ આબકારી જકાતની ચુકવણી માટે

મુક્તિ પૂરી પાડે છે. તે એમ પણ જોગવાઈ કરે છે કે ડેવલપર અથવા ઉદ્યોગસાહસિક દ્વારા અધિકૃત કામગીરી હાથ ધરવા માટે ડીટીએ માંથી એસઈઝેડ અથવા યુનિટમાં લાવવામાં આવતા માલ અથવા પૂરી પાડવામાં આવતી સેવા પર અથવા ભારતની બહાર સ્થિત સેવા પ્રદાતાઓ દ્વારા ઉપરોક્ત વિસ્તારમાં પૂરી પાડવામાં આવતી સેવા પર વખતોવખત સ્વીકાર્ય ડ્રોબેક અને અન્ય લાભો છે.

(ii) કલમ ૨૬(૧)(ઈ), (એફ) અને (જી) જણાવે છે કે સેવા કરની ચુકવણી પર મુક્તિ આપવામાં આવી હતી, જ્યાં આંતરરાષ્ટ્રીય નાણાકીય સેવા કેન્દ્ર મારફતે વ્યવહારો કરવામાં આવે છે ત્યાં સિક્યોરિટીઝ ટ્રાન્ઝેક્શન ટેક્સમાંથી મુક્તિ આપવામાં આવી હતી. તેણે એ પણ જોગવાઈ કરી છે કે સેન્ટ્રલ સેલ્સ ટેક્સ એક્ટ, ૧૯૫૬ હેઠળ અખબારો સિવાયના માલના વેચાણ અથવા ખરીદી પર કરની વસૂલાતમાંથી મુક્તિ.

(iii) આ તમામ મુક્તિઓ દરેક ડેવલપર અને ઉદ્યોગસાહસિકને મુક્તિ, ડ્રોબેક અને છૂટછાટોનો દાવો કરવા માટે પૂરી પાડવામાં આવી હતી જ્યાં માલ ભારતની બહારથી એસઈઝેડ વિસ્તારમાં આયાત કરવામાં આવ્યો હતો અથવા માલ એસઈઝેડ વિસ્તારમાંથી ભારતની બહાર નિકાસ કરવામાં આવ્યો હતો.

(iv) ઉપરોક્ત હકીકતો પરથી, તે સ્પષ્ટ છે કે એક્ટ સ્પષ્ટપણે ડેવલપર અથવા ઉદ્યોગસાહસિકને કસ્ટમ અથવા આબકારી જકાત, સેવા કર, સિક્યોરિટીઝ ટ્રાન્ઝેક્શન ટેક્સ, માલના વેચાણ અથવા ખરીદી પરના કરની ચુકવણીમાંથી મુક્તિ પૂરી પાડે છે જે ડેવલપર અથવા ઉદ્યોગસાહસિક દ્વારા એસઈઝેડ વિસ્તાર અથવા યુનિટમાં અધિકૃત કામગીરી હાથ ધરવા માટે હોય. તેથી, એસઈઝેડ વિસ્તારમાં માલ આયાત કરી શકાય છે અને એસઈઝેડ વિસ્તારની બહાર નિકાસ કરી શકાય છે જેના પર ઉપર જણાવ્યા મુજબ કોઈ ડ્યુટી વસૂલી શકાતી નથી અને એસઈઝેડ એક્ટ દ્વારા મુક્તિ આપવામાં આવી હતી. પરંતુ, આ મુક્તિઓ ડેવલપર અથવા એસઈઝેડ વિસ્તારમાં સ્થિત યુનિટ માટે ઉપલબ્ધ રહેશે નહીં જો તે એસઈઝેડમાંથી ડીટીએમાં કોઈપણ માલ ખસેડે છે તો ડેવલપર અથવા યુનિટ પર ડ્યુટી અથવા કર વસૂલવામાં આવશે.

૧૩. અરજદારે મુંદ્રા પ્લાન્ટ ખાતે પ્રત્યેક ૩૩૦ મેગાવોટના બે યુનિટ કાર્યરત કર્યા હતા. વીજળીનો એક ભાગ એસઈઝેડની બહાર ગુજરાત ઉર્જા વિકાસ નિગમ લિમિટેડ (જીયુવીએનએલ), ગુજરાત સરકારની વિતરણ કંપની/લાઈસન્સી અને અન્યને વેચવામાં આવે છે. એસઈઝેડ એક્ટની કલમ ૩૦ એસઈઝેડ વિસ્તારમાંથી ડીટીએમાં ખસેડવામાં આવતા માલ પર ડ્યુટી લાદવાની જોગવાઈ કરે છે.

૧૪. એસઈઝેડ એક્ટની કલમ ૩૦ ના અવલોકન પરથી, તે સ્પષ્ટ છે કે એસઈઝેડમાંથી ડીટીએમાં ખસેડવામાં આવતો કોઈપણ માલ કસ્ટમ્સ ડ્યુટી માટે પાત્ર છે જેમાં એન્ટી-ડમ્પિંગ, કાઉન્ટરવેલિંગ અને કસ્ટમ્સ ટેરિફ એક્ટ, ૧૯૭૫ હેઠળ સેફગાર્ડ ડ્યુટીનો સમાવેશ થાય છે અને આવા માલ પર આયાતી માલ તરીકે ગણીને ડ્યુટી લાદવામાં આવી હતી. આમ, જો કોઈપણ માલ એસઈઝેડમાંથી ડીટીએમાં ખસેડવામાં આવે અથવા સપ્લાય કરવામાં આવે, તો કસ્ટમ્સ ટેરિફ એક્ટ, ૧૯૭૫ હેઠળ આયાતી માલ ગણીને માલ પર કસ્ટમ ડ્યુટી લાદવામાં આવતી હતી જે આવા માલને લાગુ પડતા મૂલ્યાંકન મુજબ ડ્યુટીના દરે અને ટેરિફ મૂલ્યાંકન પર જે ખસેડવાની તારીખે અમલમાં હોય અને જો તારીખ નિશ્ચિત ન હોય, તો ડ્યુટીની ચુકવણીની તારીખે.

૧૫. કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ ની કલમ ૨(૨૩) માં "આયાત" શબ્દની વ્યાખ્યા નીચે મુજબ આપવામાં આવી છે :-

> "૨(૨૩) "આયાત", તેના વ્યાકરણીય ફેરફારો અને સમાન અભિવ્યક્તિઓ સાથે, એટલે ભારતની બહારના સ્થળેથી ભારતમાં લાવવું;"

૧૬. એસઈઝેડ એક્ટની કલમ ૨(ઓ) "આયાત" શબ્દની વ્યાખ્યા આપે છે જે નીચે મુજબ વાંચવામાં આવે છે :–

"૨(ઓ) "આયાત" એટલે

(i) યુનિટ અથવા ડેવલપર દ્વારા જમીન, સમુદ્ર અથવા હવાઈ માર્ગે અથવા અન્ય કોઈપણ માધ્યમથી, પછી ભલે તે ભૌતિક હોય કે અન્યથા, ભારતની બહારના સ્થળેથી સ્પેશિયલ ઈકોનોમિક ઝોનમાં માલ લાવવો અથવા સેવાઓ પ્રાપ્ત કરવી; અથવા

(ii) યુનિટ અથવા ડેવલપર દ્વારા સમાન સ્પેશિયલ ઈકોનોમિક ઝોનના અથવા અલગ સ્પેશિયલ ઈકોનોમિક ઝોનના અન્ય યુનિટ અથવા ડેવલપર પાસેથી માલ અથવા સેવાઓ પ્રાપ્ત કરવી;"

૧૭. આયાતની બંને વ્યાખ્યાઓ જો એકસાથે વાંચવામાં આવે તો તે સ્પષ્ટ છે કે કસ્ટમ્સ એક્ટ હેઠળ, જો કોઈ માલ ભારતના પ્રદેશમાં લાવવામાં આવે છે, તો તેના પર કસ્ટમ્સ ટેરિફ એક્ટ, ૧૯૭૫ હેઠળ સ્પષ્ટ કરી શકાય તેવા દરે કસ્ટમ્સ ડ્યુટી વસૂલવામાં આવશે જે ભારતમાં આયાત કરાયેલા માલ પર તે સમયે અમલમાં હોય તેવા કાયદા હેઠળ હોય, જ્યારે એસઈઝેડ એક્ટ હેઠળ, યુનિટ અથવા ડેવલપર દ્વારા એસઈઝેડ વિસ્તારમાં આયાત કરવાની મંજૂરી છે અથવા સમાન એસઈઝેડ અથવા અલગ એસઈઝેડના અન્ય યુનિટ અથવા ડેવલપર

પાસેથી યુનિટ અથવા ડેવલપર દ્વારા માલ અથવા સેવાઓ પ્રાપ્ત કરવાની મંજૂરી છે. પરંતુ તેને આયાત તરીકે ગણવામાં આવશે. આખો વિચાર એ હતો કે એસઈઝેડમાં, જોકે માલ ભારતની બહારથી એસઈઝેડમાં અથવા એક એસઈઝેડમાંથી બીજા એસઈઝેડમાં આયાત કરી શકાય છે, પરંતુ કોઈ ડ્યુટી વસૂલવામાં આવશે નહીં, અન્યથા, કસ્ટમ ડ્યુટી વસૂલવાપાત્ર છે.

૧૮. કસ્ટમ્સ એક્ટ સંસદ દ્વારા ભારતના બંધારણની સાતમી અનુસૂચિની યાદી ૧ ની નોંધ ૮૩ હેઠળ ઘડવામાં આવ્યો હતો જે "નિકાસ ડ્યુટી સહિત કસ્ટમ્સ ડ્યુટી" ની જોગવાઈ કરે છે. કસ્ટમ્સ એક્ટની કલમ ૧૨ ચાર્જિંગ કલમ છે જે ભારતમાં આયાત થતા માલ પર કસ્ટમ્સ ડ્યુટી લાદવાની જોગવાઈ કરે છે, જેનો અર્થ થાય છે, ભારતની બહારના પ્રદેશમાંથી ભારતમાં લાવવામાં આવતો માલ.

૧૯. યાદી ૧ ની નોંધ ૮૩ અને કસ્ટમ્સ એક્ટની કલમ ૧૨ નું સંયુક્ત વાંચન દર્શાવે છે કે ઉક્ત અધિનિયમ હેઠળની વસૂલાત એવા માલ પર છે જે ભૌતિક રીતે ભારતની બહારના પ્રદેશમાંથી ભારતમાં આયાત કરવામાં આવે છે. બીજી બાજુ, એસઈઝેડ એક્ટની કલમ ૩૦ હેઠળની ડ્યુટી ભારતમાં માલની આયાત પર નથી કારણ કે એસઈઝેડ એક્ટમાં વ્યાખ્યાયિત "આયાત" શબ્દ એસઈઝેડમાંથી ડીટીએમાં માલની હેરફેરને આવરી લેતો નથી. એસઈઝેડ એક્ટની કલમ ૩૦ એ

એક વિશેષ જોગવાઈ છે જે તેના પર કોઈ વિશિષ્ટ નામ વિના ડ્યુટી લાદવાની જોગવાઈ કરે છે. કલમ ૩૦ લેજિસ્લેટિવ રેફરન્સ દ્વારા લેજિસ્લેશન છે જેમાં તે હેઠળ લાદવામાં આવતી ડ્યુટીની ગણતરી કરવાના હેતુ માટે કસ્ટમ્સ ટેરિફ એક્ટની જોગવાઈઓને અપનાવવાનો અને ઉધાર લેવાનો પ્રયાસ કરે છે. કલમ ૩૦ હેઠળ ડ્યુટીની જવાબદારીની ગણતરી કરવામાં, કસ્ટમ્સ ટેરિફ એક્ટમાં નિર્દિષ્ટ ડ્યુટીનો દર એસઈઝેડમાંથી ડીટીએમાં ખસેડવામાં આવનાર માલના સંબંધમાં અમલમાં હોય તેવા ઉક્ત અધિનિયમની કલમ ૨૫ હેઠળ જારી કરાયેલ અન્ય જાહેરનામા સાથે વાંચવાનો રહેશે.

૨૦. ભારતના બંધારણની સાતમી અનુસૂચિની યાદી ૧ ની નોંધ ૮૩ ના આધારે, ઉક્ત અધિનિયમ ભારતમાં આયાત થતા માલ પર કસ્ટમ્સ ડ્યુટી લાદવા માટે ઘડવામાં આવ્યો છે. યાદી ૧ ની નોંધ ૮૩ ના સંદર્ભમાં "આયાત" શબ્દનો અર્થ ભારતની બહારના પ્રદેશમાંથી ભારતમાં લાવવું એવો થાય છે. આ ચાર્જિંગ સેક્શનનો અવકાશ અને વ્યાપ પણ છે. યાદી ૧ ની નોંધ ૮૩ સાથે વાંચતા કસ્ટમ્સ એક્ટની કલમ ૧૨ હેઠળ કસ્ટમ્સ ડ્યુટી ભારતમાં આયાત થતા માલ પર જ લાદી શકાય છે.

૨૧. કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ ની કલમ ૨૫ કેન્દ્ર સરકારની કસ્ટમ ડ્યુટીમાંથી મુક્તિ આપવાની સત્તા નક્કી કરે છે જેમાં જનહિતમાં ઓફિશિયલ ગેઝેટમાં જાહેરનામા દ્વારા જાહેરનામામાં દર્શાવેલ કોઈપણ માલને સંપૂર્ણપણે અથવા જાહેરનામામાં દર્શાવેલ શરતોને આધીન મુક્તિ આપી શકાય છે. કસ્ટમ્સ ડ્યુટીમાંથી સંપૂર્ણ અથવા તેના કોઈપણ ભાગમાંથી મુક્તિ આપવાનું સરકાર માટે ખુલ્લું છે. આવા માલ પર કસ્ટમ ડ્યુટી લાદવા માટે કેન્દ્ર સરકારની સત્તાઓમાં પણ છે જે પદ્ધતિના સ્વરૂપમાં વ્યક્ત કરવામાં આવે છે જે વૈધાનિક કસ્ટમ ડ્યુટી પ્રદાન કરે છે. [કલમ ૨૫ ની પેટા–કલમ (૭) હેઠળ ખનિજ તેલના સંબંધમાં ચૂકવવામાં આવેલી કસ્ટમ ડ્યુટીનું રિફંડ કરવામાં આવશે નહીં.]. અરજદારો દ્વારા એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે એસઈઝેડમાંથી ડીટીએ અથવા એસઈઝેડના બિન–પ્રક્રિયા વિસ્તારોમાં ખસેડવામાં આવતો માલ ભારતમાં આયાત થતો નથી જેવો કે કસ્ટમ્સ એક્ટની કલમ ૨(૨૩) હેઠળ વ્યાખ્યાયિત છે. ભારતની બહારના સ્થળેથી ભારતમાં આયાત થતા માલ પર કસ્ટમ્સ એક્ટ હેઠળ જ કસ્ટમ ડ્યુટી લાદી શકાય છે. એવો ભારપૂર્વક દાવો કરવામાં આવે છે કે ઉક્ત અધિનિયમની કલમ ૨૫ દ્વારા આપવામાં આવેલી સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને એસઈઝેડમાંથી ડીટીએમાં ખસેડવામાં આવતા માલ પર ડ્યુટી લાદી શકાય નહીં. ઉક્ત અધિનિયમની કલમ ૨૫ હેઠળની સત્તા એ માલને સંપૂર્ણ અથવા આંશિક રીતે, શરતી અથવા બિનશરતી રીતે મુક્તિ આપવા માટે છે જ્યારે તે ભારતની બહારના સ્થળેથી ભારતમાં આયાત કરવામાં આવે છે, જે અધિનિયમની કલમ ૧૨ હેઠળ કસ્ટમ્સ ડ્યુટીની ચુકવણીમાંથી મુક્તિ આપે છે.

આથી, એસઈઝેડમાંથી ડીટીએ અથવા એસઈઝેડના બિન–પ્રક્રિયા વિસ્તારોમાં ખસેડવામાં આવતા માલ પર ભારતના બંધારણની સાતમી અનુસૂચિની યાદી ૧ ની નોંધ ૮૩ હેઠળ વૈધાનિક આદેશના કારણે કસ્ટમ્સ એક્ટ હેઠળ ડ્યુટી લાદી શકાય નહીં. આક્ષેપિત જાહેરનામું આમ ગેરબંધારણીય છે અને ભારતના બંધારણની સાતમી અનુસૂચિની યાદી ૧ ની નોંધ ૮૩ થી વિપરીત છે.

૨૨. પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલોની હરીફ દલીલોની તપાસ કરીએ તે પહેલાં, અમે એસઈઝેડ નિયમોના નિયમ ૪૭(૩) તરફ ધ્યાન દોરવાનું જરૂરી માનીએ છીએ જે એસઈઝેડની બહાર પૂરી પાડવામાં આવતી વીજળીના ઉત્પાદનમાં વપરાતા કાચા માલ અને વપરાશ્ય વસ્તુઓ પર કસ્ટમ્સ ડ્યુટીની ચુકવણીની જોગવાઈ કરે છે. એસઈઝેડ નિયમોનો નિયમ ૪૭(૩) નીચે મુજબ છે :–

> "૪૭(૩) સ્પેશિયલ ઇકોનોમિક ઝોનમાં ડેવલપરના પાવર પ્લાન્ટમાં અથવા યુનિટના કેપ્ટિવ પાવર પ્લાન્ટમાં અથવા ડીઝલ જનરેટિંગ સેટમાં ઉત્પન્ન થયેલી વધારાની વીજળીને ડોમેસ્ટિક ટેરિફ એરિયામાં ટ્રાન્સફર કરવા પર વીજળીના ઉત્પાદન માટે વપરાતા કાચા માલ અને વપરાશ્ય વસ્તુઓ પર ડ્યુટીની ચુકવણી નીચેની શરતોને આધીન રહેશે, એટલે કે :–

(એ) ડેવલપમેન્ટ કમિશનરને પ્રાપ્ત થયેલી વધારાની વીજળીના વેચાણની દરખાસ્તની સ્ટેટ ઈલેક્ટ્રિસિટી બોર્ડ સાથે પરામર્શ કરીને તપાસ કરવામાં આવશે, જ્યાં પણ જરૂરી જણાય;

પરંતુ સમાન સ્પેશિયલ ઈકોનોમિક ઝોનની અંદર વીજળીના વેચાણ માટે સ્ટેટ ઈલેક્ટ્રિસિટી બોર્ડ સાથે પરામર્શની જરૂર રહેશે નહીં;

(બી) વીજળીના યુનિટના ઉત્પાદન માટેના ધોરણોને એપ્રુવલ કમિટી દ્વારા મંજૂરી આપવામાં આવશે;

(સી) સમાન અથવા અન્ય સ્પેશિયલ ઈકોનોમિક ઝોનમાં અન્ય યુનિટ અથવા ડેવલપરને અથવા એક્સપોર્ટ ઓરિએન્ટેડ યુનિટને અથવા ઈલેક્ટ્રોનિક હાર્ડવેર ટેકનોલોજી પાર્ક યુનિટને અથવા સોફ્ટવેર ટેકનોલોજી પાર્ક યુનિટને અથવા બાયો–ટેકનોલોજી પાર્ક યુનિટને વધારાની વીજળીનું વેચાણ ડ્યુટીની ચુકવણી વિના થશે;

(ડી) ડોમેસ્ટિક ટેરિફ એરિયામાં વધારાની વીજળીના વેચાણ માટે, યુનિટે સ્પેસિફાઈડ ઓફિસર અને સંબંધિત રાજ્ય સરકારી સત્તાધિકારી પાસેથી પરવાનગી મેળવવી પડશે;

(ઈ) ડોમેસ્ટિક ટેરિફ એરિયામાં વધારાની વીજળીના વેચાણ પર ડ્યુટી આ નિયમમાં દર્શાવ્યા મુજબ રહેશે."

૨૩. એસઈઝેડ નિયમોના નિયમ ૪૭(૩) ની જોગવાઈઓ એસઈઝેડમાં આવેલા પાવર પ્લાન્ટ્સને એસઈઝેડની બહાર આવેલા પાવર પ્લાન્ટ્સની સમકક્ષ લાવવા માટે બનાવવામાં આવી છે, બંને ભારતમાં આવેલા છે. જે રીતે એમપીપી ડ્યુટીની ચુકવણી કર્યા વિના કેપિટલ ગુડ્સની આયાત અથવા ખરીદી કરે છે, પરંતુ વીજળી ઉત્પન્ન કરવા માટે વપરાતા કાચા માલ અને વપરાશ્ય વસ્તુઓ પર કસ્ટમ્સ ડ્યુટી અથવા આબકારી જકાત ચૂકવે છે, તે જ રીતે એસઈઝેડની અંદર આવેલ એમપીપી ડ્યુટીની ચુકવણી કર્યા વિના કેપિટલ ગુડ્સની આયાત અથવા ખરીદી કરે છે પરંતુ તે જે હદે ઉત્પન્ન કરેલી વીજળી એસઈઝેડની બહાર ખસેડે/સપ્લાય કરે/વેચે તેટલી હદે કાચા માલ અને વપરાશ્ય વસ્તુઓ પર ડ્યુટી ચૂકવવા માટે જવાબદાર છે.

૨૪. તારીખ ૦૧.૦૩.૨૦૦૮ ના જાહેરનામા નં. ૨૧/૨૦૦૮–કસ્ટમ્સ દ્વારા, કેન્દ્ર સરકારે તારીખ ૦૧.૦૩.૨૦૦૨ ના જાહેરનામા નં. ૨૧/૨૦૦૨ માં સુધારો કર્યો અને સીરીયલ નં. ૫૭૩ યથાવત રહ્યો અને નોંધ ૫૭૩ નીચે મુજબ છે :

૫૭૩.	૨૭૧૬ ૦૦૦૦	તમામ વસ્તુઓ	નીલ	–	–

૨૫. ફાઈનાન્સ બિલ ૨૦૧૦ ફકરા ૬૦(૧) માં નીચે મુજબ જોગવાઈ કરે છે :-

"૬૦ (૧) કસ્ટમ્સ એક્ટની કલમ ૨૫ ની પેટા-કલમ (૧) હેઠળ જારી કરાયેલ ભારત સરકારના નાણા મંત્રાલય (મહેસૂલ વિભાગ) ના જાહેરનામા નં. જી.એસ.આર. ૧૧૮(ઈ), તારીખ ૧ માર્ચ, ૨૦૦૨ અને નં. જી.એસ.આર. ૯૨(ઈ) તારીખ ૧ માર્ચ ૨૦૦૬, બીજા અનુસૂચિના કૉલમ (૩) માં નિર્દિષ્ટ રીતે સુધારેલા ગણાશે અને તે અનુસૂચિના કૉલમ (૨) માં નિર્દિષ્ટ પ્રત્યેક જાહેરનામા સામે, તે અનુસૂચિના કૉલમ (૪) માં નિર્દિષ્ટ સંબંધિત તારીખથી પૂર્વવર્તી અસરથી સુધારેલા ગણાશે.

(૨) પેટા-કલમ (૧) ના હેતુઓ માટે, કેન્દ્ર સરકાર પાસે ઉક્ત પેટા-કલમ (૧) માં ઉલ્લેખિત જાહેરનામામાં પૂર્વવર્તી અસરથી સુધારો કરવાની સત્તા રહેશે અને તે સત્તા હોવાનું મનાશે જાણે કે કેન્દ્ર સરકાર પાસે કસ્ટમ્સ એક્ટની કલમ ૨૫ ની પેટા-કલમ (૧) હેઠળ ઉક્ત જાહેરનામામાં પૂર્વવર્તી રીતે સુધારો કરવાની સત્તા દરેક સમયે હોય.

(૩) કોઈપણ માલના સંદર્ભમાં, કોઈપણ આવા નિયમ, વિનિયમ, જાહેરનામા અથવા આદેશ હેઠળ લેવામાં આવેલી કોઈપણ કાર્યવાહી અથવા કરવામાં આવેલ અથવા કરવાનું બાકી રહી ગયેલ કાર્ય માટે કોઈપણ અદાલત, ટ્રિબ્યુનલ અથવા અન્ય

સત્તાધિકારીમાં કોઈ દાવો અથવા અન્ય કાર્યવાહી શરૂ કરી શકાશે નહીં, જાળવી શકાશે નહીં અથવા ચાલુ રાખી શકાશે નહીં અને આવી કાર્યવાહી અથવા કરવામાં આવેલ અથવા કરવાનું બાકી રહી ગયેલ કાર્ય સંબંધિત કોઈપણ હુકમનામું અથવા આદેશનું કોઈપણ અદાલત દ્વારા પાલન કરાવી શકાશે નહીં જાણે કે ઉક્ત જાહેરનામામાં કરવામાં આવેલ સુધારો દરેક સમયે અમલમાં હોય.

(૪) જે રકમ ચૂકવવામાં આવી નથી પરંતુ જો ઉક્ત પેટા–કલમ (૧) માં નિર્દિષ્ટ રીતે કરવામાં આવેલ સુધારો દરેક સમયે અમલમાં હોત તો જે ચૂકવવામાં આવી હોત તે રકમની વસૂલાત કરવામાં આવશે.

સમજૂતી :– શંકાઓને દૂર કરવા માટે, એ જાહેર કરવામાં આવે છે કે કોઈપણ વ્યક્તિના ભાગ પરનું કોઈ કાર્ય અથવા ચૂક એ ગુના તરીકે શિક્ષાપાત્ર રહેશે નહીં જે શિક્ષાપાત્ર ન હોત જો આ કલમમાં ઉલ્લેખિત જાહેરનામામાં પૂર્વવર્તી અસરથી સુધારો કરવામાં ન આવ્યો હોત."

૨૬. ભારત સરકારે તારીખ ૦૧.૦૩.૨૦૦૨ ના જીએસઆર નં. ૧૧૮(ઈ) દ્વારા જાહેરનામું તારીખ ૦૧.૦૩.૨૦૦૨ (૨૧/૨૦૦૨–કસ્ટમ્સ તારીખ

૦૧.૦૩.૨૦૦૨) જારી કર્યું હતું જેમાં જોગવાઈ કરવામાં આવી હતી કે ભારતમાં આયાત કરવામાં આવતી વિદ્યુત ઉર્જા ઉક્ત જાહેરનામા સાથે જોડાયેલા કોષ્ટકના સીરીયલ નં. ૫૭૩ ની શરતોમાં સંપૂર્ણ કસ્ટમ્સ ડ્યુટીમાંથી મુક્ત છે. આ જાહેરનામું તારીખ ૨૬.૦૬.૨૦૦૯ થી પૂર્વવર્તી અસર સાથે તારીખ ૨૭.૦૨.૨૦૧૦ ના જાહેરનામા નં. ૨૫/૨૦૧૨–કસ્ટમ્સ જીએસઆર (ઇ) દ્ધારા તારીખ ૦૧.૦૩.૨૦૦૨ ના જાહેરનામાના કોષ્ટકના સીરીયલ નં. ૫૭૩ ને બે ભાગમાં વહેંચીને તારીખ ૨૬.૦૬.૨૦૦૯ થી સુધારવામાં આવ્યું હતું જે નીચે મુજબ છે :–

"બીજી અનુસૂચિ

[કલમ ૬૦ (૧) જુઓ]

સૂચના સંખ્યા સુધારો સુધારાની

તારીખ

અને સુધારાની

અસરની તારીખ

----

(૨) (૩) (૪)

જી. એસ. આર. નંબર ઉપરોક્ત સૂચનામાં, ૨૬મી જૂન, ૨૦૦૯

૧૧૮ (ઇ)તારીખ ૧લી કોષ્ટકમાં, એસ.

માર્ચ, ૨૦૦૨ [૨૧/૨૦૦૨ <આઇ. ડી. ૧> માટે

–કસ્ટમ્સ, અને તારીખ ૧ સંબંધિત એન્ટ્રીઓ,

લી માર્ચ, ૨૦૦૨ નીચેની એસ. નં.

અને પ્રવેશો બદલવામાં

આવશે અને તે માનવામાંઆવશે

અવેજી કરવામાં આવી છે, એટલે કેઃ–

શ્રી. ના.	પ્રકરણ અથવા શીર્ષક નં. અથવા ઉપશીર્ષક નં.	માલનું વર્ણન	પ્રમાણભૂત દર	વધારાનો ડ્યુટી દર	કોન્ડીટી નં.
(૧)	(૨)	(૩)	(૪)	(૫)	(૬)

૫૭૩	૨૭૧૬ ૦૦ ૦૦	વિશેષ આર્થિક ક્ષેત્રમાંથી સ્થાનિક ટેરિફ ક્ષેત્ર અથવા વિશેષ આર્થિક ક્ષેત્રના બિન–પ્રક્રિયા ક્ષેત્રોમાં વિદ્યુત ઊર્જાને દૂર કરવામાં આવે છે.	૧૬%	––	––
૫૭૩ એ.	૨૭૧૬૦૦ ૦૦	ક્ર નં.૫૭૩ પર ઉલ્લેખિત માલ	નીલ	–	–

		સિવાયની તમામ ચીજવસ્તુઓ			

૨૭. ઉપરોક્ત નોંધો સીરીયલ નં. ૫૭૩ પર બે ભાગમાં વહેંચવામાં આવી હતી, ૫૭૩ અને ૫૭૩ A જેને ફાઈનાન્સ એક્ટ, ૨૦૧૦ (૨૦૧૦ નો ૧૪) ની કલમ ૧૬ સાથે વાંચતા બીજી અનુસૂચિ દ્વારા માન્ય અને બચાવ જોગવાઈ સાથે અવેજીમાં મૂકવામાં આવી હતી (તારીખ ૨૬.૦૬.૨૦૦૯ થી અમલમાં). સીરીયલ નં. ૫૭૩ માં એવી જોગવાઈ કરવામાં આવી હતી કે સ્પેશિયલ ઈકોનોમિક ઝોનમાંથી ડોમેસ્ટિક ટેરિફ એરિયા અથવા સ્પેશિયલ ઈકોનોમિક ઝોનના બિન–પ્રક્રિયા વિસ્તારોમાં ખસેડવામાં આવતી વિદ્યુત ઉર્જા પર ૧૬ ટકાના દરે કસ્ટમ્સ ડ્યુટી લાદવામાં આવશે અને ૫૭૩ A એ સીરીયલ નં. ૫૭૩ પર દર્શાવેલ માલ સિવાયના તમામ માલ પર શૂન્ય કસ્ટમ્સ ડ્યુટીનો દર પૂરો પાડ્યો. તારીખ ૨૬.૦૬.૨૦૦૯ ના ઉપરોક્ત સુધારા પરથી, તે સ્પષ્ટ છે કે તારીખ ૦૧.૦૩.૨૦૦૨ ના મુક્તિ જાહેરનામાના સીરીયલ નં. ૫૭૩ ની નોંધોને બે ભાગમાં વહેંચીને જે અવેજીમાં મૂકવામાં આવી હતી જેને ૫૭૩ અને ૫૭૩ A માં વહેંચવામાં આવી હતી, તે પૂર્વવર્તી અસરથી અવેજીમાં મૂકવામાં આવી હોવાનું માનવામાં આવ્યું હતું.

૨૮. ભારત સરકારે જાહેરનામા નં. ૨૫/૨૦૧૦–કસ્ટમ્સ તારીખ ૨૭.૦૨.૨૦૧૦, જીએસઆર (ઈ) દ્વારા કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ ની કલમ ૨૫ ની પેટા–કલમ (૧) હેઠળ સત્તાનો ઉપયોગ કરીને જનહિતમાં કસ્ટમ્સ ટેરિફ એક્ટ, ૧૯૭૫ ના પ્રથમ અનુસૂચિના ટેરિફ આઇટમ નં. ૨૭૧૬૦૦૦૦ હેઠળ આવતા માલને જ્યારે ભારતમાં આયાત કરવામાં આવે ત્યારે તેના પર લાદવામાં આવતી કસ્ટમ્સ ડ્યુટીમાંથી સંપૂર્ણપણે મુક્તિ આપી છે. જોકે, આ જાહેરનામામાં એક શરત ઉમેરવામાં આવી હતી કે ટેરિફ આઇટમ નં. ૨૭૧૬૦૦૦૦ હેઠળની આ મુક્તિ સ્પેશિયલ ઇકોનોમિક ઝોનમાંથી ડોમેસ્ટિક ટેરિફ એરિયા અથવા સ્પેશિયલ ઇકોનોમિક ઝોનના બિન–પ્રક્રિયા વિસ્તારોમાં ખસેડવામાં આવતી વિદ્યુત ઉર્જાને લાગુ પડશે નહીં. અરજદારોના વિદ્વાન સિનિયર કાઉન્સેલે ભારપૂર્વક દલીલ કરી છે કે સ્પેસિફાઈડ ઓફિસર, એમપીએસઈઝેડ, મુંદ્રાએ તારીખ ૨૬.૦૨.૨૦૧૦ ના રોજ ગેરકાયદેસર રીતે ડ્યુટીની માંગણી કરી હતી, જોકે કેન્દ્રીય બજેટ ૨૦૧૦ માં, સ્પેશિફાઈડ ઇકોનોમિક ઝોનમાંથી ડોમેસ્ટિક ટેરિફ એરિયા અને એસઈઝેડના બિન–પ્રક્રિયા વિસ્તારમાં ખસેડવામાં આવતી વિદ્યુત ઉર્જા ૧૬ ટકા મૂલ્યાનુસાર ડ્યુટીને આકર્ષિત કરશે નહીં અને તારીખ ૨૬.૦૬.૨૦૦૯ થી પૂર્વવર્તી અસરથી ફેરફાર કરવામાં આવ્યો છે અને અરજદાર નં. ૧ ને તારીખ ૨૬.૦૬.૨૦૦૯ થી એસઈઝેડમાંથી ડીટીએ અને એસઈઝેડના બિન–પ્રક્રિયા વિસ્તારોમાં ડ્યુટી ચૂકવવાનું શરૂ કરવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો. તારીખ ૨૬.૦૨.૨૦૧૦ નો આ પત્ર સ્પેસિફાઈડ ઓફિસર, એમપીએસઈઝેડ, મુંદ્રા દ્વારા તારીખ ૨૭.૦૨.૨૦૧૦ ના મુક્તિ જાહેરનામા નં. ૨૫/૨૦૧૦–

કસ્ટમ્સ જારી કરવાના એક દિવસ પહેલા લખવામાં આવ્યો હતો. સ્પેસિફાઈડ ઓફિસરે તારીખ ૦૩.૦૩.૨૦૧૦ ના તેમના પત્રમાં જણાવ્યું હતું કે અરજદાર તારીખ ૨૭.૦૨.૨૦૧૦ ના જાહેરનામા નં. ૨૫/૨૦૧૦–કસ્ટમ્સ દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવેલ મુક્તિ માટે હકદાર નથી, અરજદારોને તારીખ ૨૬.૦૬.૨૦૦૯ થી ક્લિયર થયેલી વિદ્યુત ઉર્જા માટે બિલ ઓફ એન્ટ્રી દાખલ કરવા અને લાગુ કસ્ટમ ડ્યુટી ચૂકવવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો તેમજ તારીખ ૨૭.૦૨.૨૦૧૦ થી ક્લિયર થયેલી વિદ્યુત ઉર્જા પર કસ્ટમ ડ્યુટી ચૂકવવામાં આવે. આ બંને પત્રોને અરજદાર દ્વારા એવા આધારે પડકારવામાં આવ્યા છે કે અરજદાર મુક્તિ માટે હકદાર છે.

૨૯. ઉક્ત જાહેરનામાની સંબંધિત નોંધ નં. ૫૭૩, વર્ષ ૨૦૧૦ માં તેના સુધારા પહેલા નીચે મુજબ હતી :–

ક્ર નં	પ્રકરણ અથવા શીર્ષક અથવા ઉપશીર્ષક	માલનું વર્ણન	પ્રમાણભૂત દર	વધારાનો ડ્યુટી દર	શરત નં.

	અથવા ટેરિફ આઇટમ				
૫૭૩	૨૭૧૬૦૦ ૦૦	તમામ વસ્તુઓ	નીલ	–	–

૩૦. જોકે, આક્ષેપિત જાહેરનામું હવે એસઈઝેડમાંથી ડીટીએ અથવા એસઈઝેડના બિન–પ્રક્રિયા વિસ્તારોમાં ખસેડવામાં આવતી વિદ્યુત ઉર્જા પર ૧૬ ટકા મૂલ્યાનુસારના દરે કસ્ટમ્સ ડ્યુટી લાદવાની જોગવાઈ કરે છે જ્યારે ભારતની બહારથી આયાત કરવામાં આવતી વિદ્યુત ઉર્જા સંપૂર્ણપણે મુક્તિ ભોગવવાનું ચાલુ રાખે છે એટલે કે જ્યારે ભારતની બહારથી આયાત કરવામાં આવે ત્યારે શૂન્ય દરની ડ્યુટી લાગુ પડે છે. આ કારણસર, આક્ષેપિત જાહેરનામું વર્તમાન નોંધ ૫૭૩ ને ૫૭૩ અને ૫૭૩ A માં વિભાજીત અને/અથવા દ્વિભાજિત કરવાનો પ્રયાસ કરે છે જે ગેરકાયદેસર અને મનસ્વી છે. નોંધ ૫૭૩ એસઈઝેડમાંથી ખસેડવામાં આવેલી વીજળી સાથે વ્યવહાર કરે છે અને નોંધ ૫૭૩ A ભારતમાં આયાત થતી વિદ્યુત ઉર્જા સાથે વ્યવહાર કરે છે. વિદ્યુત ઉર્જા નેપાળ અને ભૂટાન જેવા દેશોમાંથી ભારતમાં આયાત કરવામાં આવે છે અને તેના "આયાતકારો" આક્ષેપિત જાહેરનામા દ્વારા સુધારા પહેલાંના સમાન લાભો ભોગવવાનું ચાલુ રાખે છે અને કસ્ટમ્સ ડ્યુટીની ચુકવણીમાંથી સંપૂર્ણપણે મુક્ત છે.

૩૧. પ્રોવિઝનલ કલેક્શન ઓફ ટેક્સીસ એક્ટ, ૧૯૩૧ (ટૂંકમાં પીસીટી એક્ટ) હેઠળની જાહેરાતના આધારે, તારીખ ૦૧.૦૩.૨૦૦૨ ના જાહેરનામા નં. ૨૧/૨૦૦૨–કસ્ટમ્સના સીરીયલ નં. ૫૭૩ ને તાત્કાલિક અસર આપવામાં આવી છે, જેને જાહેરનામા નં. ૨૫/૨૦૧૦–કસ્ટમ્સ સાથે વાંચવામાં આવે ત્યારે એસઈઝેડમાંથી ડીટીએમાં ખસેડવામાં આવતી વિદ્યુત ઉર્જા પર અથવા એસઈઝેડની અંદરના બિન–પ્રક્રિયા વિસ્તારોમાં ખસેડવા પર ૧૬ ટકા કસ્ટમ્સ ડ્યુટી લાદવાની અસર થાય છે. ઉક્ત જાહેરનામાના તમામ સંદર્ભોનો અર્થ ફાઈનાન્સ બિલ, ૨૦૧૦ ની કલમ ૬૦ દ્વારા સુધારેલ જાહેરનામા નં. ૨૧/૨૦૦૨–કસ્ટમ્સ અને તારીખ ૨૭.૦૨.૨૦૧૦ ના જાહેરનામા નં. ૨૫/૨૦૧૦–કસ્ટમ્સ સાથે વાંચવામાં આવશે. ઉક્ત જાહેરનામાની તારીખ ૨૭.૦૨.૨૦૧૦ થી તાત્કાલિક અસર છે. ફાઈનાન્સ બિલ ૨૦૧૦ ની કલમ ૬૦ ના ઘડતરના આધારે, ઉક્ત જાહેરનામા નં. ૨૧/૨૦૦૨–કસ્ટમ્સના સુધારાને તારીખ ૨૬.૦૬.૨૦૦૯ થી પૂર્વવર્તી અસર આપવામાં આવી છે.

૩૨. ૨૭.૦૨.૨૦૧૦ ના રોજ, અરજદાર કંપનીને પ્રતિવાદી નં. ૪ તરફથી તારીખ ૨૬.૦૨.૨૦૧૦ નો પત્ર મળ્યો જેમાં તારીખ ૨૬.૦૬.૨૦૦૯ થી પૂર્વવર્તી અસર સાથે તાત્કાલિક ડ્યુટીની ચુકવણી શરૂ કરવાની વિનંતી કરવામાં આવી

હતી. અરજદાર કંપનીએ પ્રતિવાદી નં. ૪ ને તારીખ ૨૭.૦૨.૨૦૧૦ નો પત્ર સંબોધ્યો જેમાં જાણ કરવામાં આવી કે અરજદાર કંપની શરતોની પૂર્તતા માટે પદ્ધતિ અને પ્રક્રિયા પર કામ કરી રહી છે અને, તેથી, સ્પેશિયલ ઈકોનોમિક ઝોનમાંથી ડોમેસ્ટિક ટેરિફ એરિયામાં વીજળી ખસેડવા પર વિચાર કરવાના હેતુથી બોન્ડ રજૂ કર્યું. ત્યારબાદ, અરજદાર કંપનીને પ્રતિવાદી નં. ૪ સમક્ષ રજૂ કરેલ ઉપરોક્ત બોન્ડ પરત કરતો તારીખ ૦૩.૦૩.૨૦૧૦ નો પત્ર મળ્યો અને અરજદાર કંપનીને તારીખ ૨૭.૦૨.૨૦૧૦ થી આગળ ક્લિયર થયેલી વિદ્યુત ઉર્જા માટે બિલ ઓફ એન્ટ્રી દાખલ કરવા અને તાત્કાલિક લાગુ ડ્યુટી ચૂકવવાની વધુ વિનંતી કરવામાં આવી.

૩૩. કલમ ૨૬ હેઠળની અસર ચાર્જિંગ જોગવાઈથી વધી શકે નહીં. કલમ ૨૫ માં ગૌણ કાયદો જારી કરવાની સત્તા છે જે વસૂલાત કરવાની સત્તાની અંદર હોવી જોઈએ અને વસૂલાત કરવાની સત્તાથી વધી શકે નહીં. જો કસ્ટમ્સ એક્ટની કલમ ૧૨ હેઠળ ડ્યુટી વસૂલવાની સત્તા એસઈઝેડમાંથી ડીટીએમાં ખસેડવામાં આવતા માલ પર વસૂલાતની જોગવાઈ કરવા માટે વિસ્તારવામાં આવે છે, તો તે કલમ ૧૨ ને કાયદાકીય ક્ષમતાની બહાર બનાવી દેશે કારણ કે ભારતના બંધારણની સાતમી અનુસૂચિની યાદી ૧ ની નોંધ ૮૩ સંસદને માત્ર ભારતની બહારના દેશ અથવા પ્રદેશમાંથી ભારતમાં આયાત થતા માલ પર કસ્ટમ્સ ડ્યુટી લાદવાની સત્તા આપે છે. તે એ પણ સમાન રીતે સ્થાપિત કાયદો છે કે જવાબદારી અને

મુક્તિ એ બે અલગ પાસાઓ છે જેવું કે **એસોસિએટેડ સિમેન્ટ કંપની વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ બિહાર અને અન્ય, ૨૦૦૪ (૭) એસ.સી.સી ૬૪૨** માં સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા ઠરાવવામાં આવ્યું હતું. મુક્તિનો પ્રશ્ન જવાબદારી નક્કી થયા પછી જ ઊભો થાય છે. જો કોઈ જવાબદારી ન હોય, તો મુક્તિનો પ્રશ્ન જ ઊભો થતો નથી. એસઈઝેડમાંથી ડીટીએ અથવા બિન-પ્રક્રિયા વિસ્તારોમાં માલ ખસેડવા માટે કસ્ટમ્સ એક્ટ હેઠળ એસઈઝેડની અંદર આવેલા ડેવલપર્સ અને યુનિટ્સની કોઈ જવાબદારી નથી કારણ કે કોઈપણ કિસ્સામાં, કલમ ૨(૨૭) માં વ્યાખ્યાયિત "ભારત" ની વ્યાખ્યા સાથે વાંચતા એક્ટની કલમ ૨(૨૩) માં વ્યાખ્યાયિત કર્યા મુજબ આ "આયાત" નથી. કારણ કે ઉક્ત એક્ટ હેઠળ કોઈ જવાબદારી નથી, એસઈઝેડમાંથી ડીટીએ અથવા એસઈઝેડના બિન-પ્રક્રિયા વિસ્તારમાં ૧૬ ટકા મૂલ્યાનુસાર અથવા અન્ય કોઈ દરે ખસેડવામાં આવતી વિદ્યુત ઉર્જાને આંશિક અથવા શરતી રીતે મુક્તિ આપવાનો પ્રશ્ન બિલકુલ ઊભો થતો નથી. આક્ષેપિત જાહેરનામું પ્રતિનિધિ અથવા ગૌણ કાયદાનો એક ભાગ છે અને, તેથી, ચાર્જિંગ કલમની જોગવાઈઓથી આગળ વધી શકતો નથી.

૩૪. એસઈઝેડ એક્ટની કલમ ૩૦ બે ભાગમાં વહેંચાયેલી છે. પ્રથમ ભાગ માત્ર એસઈઝેડમાંથી ડીટીએમાં માલ ખસેડવા પર જવાબદારી ઊભી કરે છે. કલમ ૩૦ એસઈઝેડ પ્રોસેસિંગ વિસ્તારમાંથી બિન-પ્રક્રિયા વિસ્તારોમાં ખસેડવામાં આવતા માલ પર ડ્યુટી લાદવાની જોગવાઈ કરતી નથી. કલમ ૩૦ એ હદ સુધી

એસઈઝેડમાંથી ડીટીએમાં ખસેડવામાં આવતા માલ પર ડ્યુટી લાદવાની જોગવાઈ કરે છે તે હેતુઓ માટે સંદર્ભ દ્વારા ડ્યુટીની ગણતરી ઉક્ત એક્ટ અને સીટીએ ની જોગવાઈઓના સંદર્ભમાં કરવાની રહેશે જે ડ્યુટીનો દર, વર્ગીકરણ અને મૂલ્યાંકન નક્કી કરવા માટે છે. આને સંદર્ભના સમાવેશ તરીકે ઓળખવામાં આવે છે પરંતુ એસઈઝેડ એક્ટની કલમ ૩૦ ઉક્ત એક્ટની કલમ ૧૨ થી સ્વતંત્ર છે. એસઈઝેડ એક્ટની કલમ ૩૦ ઉક્ત એક્ટની કલમ ૧૨ થી અલગ અને ભિન્ન છે અને બંને અલગ અલગ ક્ષેત્રોમાં કાર્ય કરે છે. એસઈઝેડ એક્ટની કલમ ૩૦ માં "આયાત" શબ્દનો ઉલ્લેખ નથી. એસઈઝેડ એક્ટની કલમ ૩૦ એસઈઝેડ એક્ટમાં વ્યાખ્યાયિત "આયાત" શબ્દ મુજબ એસઈઝેડમાં આયાત થતા માલની વસૂલાત માટે જોગવાઈ કરતી નથી. એસઈઝેડમાં આયાત થતા માલ માટે, ઉક્ત એક્ટની કલમ ૧૨ હેઠળ કસ્ટમ્સ ડ્યુટી વસૂલવામાં આવે છે, પરંતુ એસઈઝેડ એક્ટની કલમ ૨૬ ના કારણે, આવી કસ્ટમ્સ ડ્યુટીની ચુકવણીમાંથી મુક્તિ છે. ઉક્ત એક્ટની કલમ ૧૨ ની જોગવાઈઓ એસઈઝેડને માત્ર ત્યાં સુધી લાગુ પડે છે અને ભારતની બહારના સ્થળેથી એસઈઝેડમાં માલની આયાત સુધી મર્યાદિત છે. જ્યાં સુધી એસઈઝેડ એક્ટનો સંબંધ છે ત્યાં સુધી ઉક્ત એક્ટની જોગવાઈઓ ત્યારબાદ કોઈપણ તબક્કે લાગુ પડતી નથી. ભારતની બહારના સ્થળેથી ભારતના પ્રાદેશિક જળક્ષેત્રમાં માલના પ્રવેશ બિંદુ પર જ્યાં કસ્ટમ્સ એક્ટની જોગવાઈઓ લાગુ પડે છે ત્યાં એસઈઝેડના સંબંધમાં, કલમ ૨૬ હેઠળની મુક્તિના આધારે કોઈ કસ્ટમ્સ ડ્યુટી ચૂકવવાપાત્ર નથી. કસ્ટમ્સ એક્ટની જોગવાઈઓ ત્યારબાદ સમાપ્ત થઈ જાય છે અને તેમની કોઈ વધુ ભૂમિકા રહેતી

નથી. પરિણામે, જ્યારે માલ એસઈઝેડમાંથી ડીટીએમાં ખસેડવામાં આવે છે, ત્યારે એસઈઝેડ એક્ટની કલમ ૩૦ ની જોગવાઈ પ્રબળ રહેશે. આ એસઈઝેડ એક્ટની કલમ ૫૧ માં પણ જોગવાઈ કરવામાં આવી છે જેમાં ઓવરરાઈડિંગ જોગવાઈ છે. એસઈઝેડ એક્ટની કલમ ૫૧ જોગવાઈ કરે છે કે તે સમયે અમલમાં હોય તેવા અન્ય કોઈપણ કાયદામાં કંઈપણ સમાવિષ્ટ હોવા છતાં, એસઈઝેડ એક્ટની જોગવાઈઓ પ્રબળ રહેશે. તેથી, સંસદ એસઈઝેડમાંથી ડીટીએમાં માલ ખસેડવા પર કસ્ટમ્સ ડ્યુટી લાદવાની જોગવાઈ કરતો કોઈ કાયદો બનાવી શકતી નથી, અને આવો કાયદો બનાવવામાં આવે તો તે ઉક્ત એક્ટની કલમ ૧૨ સાથે વાંચતા ભારતના બંધારણની સાતમી અનુસૂચિની યાદી ૧ ની નોંધ ૮૩ ની બહારનો ગણાશે. આમ, આક્ષેપિત જાહેરનામું એસઈઝેડમાંથી ડીટીએ અથવા બિન–પ્રક્રિયા વિસ્તારોમાં ખસેડવામાં આવતા માલ પર વસૂલાતની જોગવાઈ કરી શકતું નથી જે એસઈઝેડ એક્ટની કલમ ૩૦ દ્વારા આવરી લેવામાં આવેલ ક્ષેત્ર છે. આક્ષેપિત જાહેરનામું એસઈઝેડ એક્ટની કલમ ૩૦ ની પણ બહાર છે જે ઓવરરાઈડિંગ અસર ધરાવે છે અને પ્રબળ રહેશે.

૩૫. આક્ષેપિત જાહેરનામું ભેદભાવપૂર્ણ છે કારણ કે ભારતની બહારના સ્થળેથી ભારતમાં આયાત કરવામાં આવતી વિદ્યુત ઉર્જાને કસ્ટમ્સ ડ્યુટીની ચુકવણીમાંથી સંપૂર્ણપણે મુક્તિ આપવાનું ચાલુ રાખે છે. એસઈઝેડમાંથી ડીટીએ અથવા એસઈઝેડના બિન–પ્રક્રિયા વિસ્તારોમાં ખસેડવામાં આવતી વિદ્યુત ઉર્જા પર

કસ્ટમ્સ ડ્યુટી લાદવામાં કોઈ તર્કસંગત અથવા બુદ્ધિગમ્ય તફાવત નથી. એવી ધારણા પર પણ કે એસઈઝેડમાંથી ડીટીએ અથવા એસઈઝેડના બિન–પ્રક્રિયા વિસ્તારોમાં માલ ખસેડવો એ ભારતમાં "આયાત" સમાન છે. નેપાળ અને ભૂટાનના વીજળી ઉત્પાદકો અથવા એસઈઝેડમાંના વીજળી ઉત્પાદકો વચ્ચે કોઈ તફાવત નથી. તેના બદલે એસઈઝેડમાંના વીજળી ઉત્પાદકોએ આ વિસ્તારના વિકાસ અને વૃદ્ધિમાં ફાળો આપ્યો છે અને મૂડી યોગદાન અને રોજગારીના સર્જન માટે દેશને સમૃદ્ધ બનાવ્યો છે.

૩૬. જાહેરનામું ભેદભાવપૂર્ણ પણ છે કારણ કે ભારતમાંના તમામ એમપીપી કેપિટલ ગુડ્સની ખરીદી અથવા આયાતની બાબતમાં સમાન લાભો ભોગવે છે જેમ કે એસઈઝેડની બહાર આવેલા પાવર પ્લાન્ટના કિસ્સામાં. એસઈઝેડની બહાર અથવા અંદર આવેલા હોવા છતાં એમપીપી પ્લાન્ટ્સ સમાન ધોરણે છે તે વધુ મજબૂત કરવા માટે કાચા માલ અને વપરાશ્ય વસ્તુઓ પર બંને દ્વારા ડીટીએમાં વેચવામાં આવતી વીજળીની હદ સુધી ડ્યુટી ચૂકવવાપાત્ર છે. મુંદ્રા પ્લાન્ટ એક એમપીપી હોવાથી સમાન ધોરણે ઊભો છે અને ભારતમાં અન્ય એમપીપી જેવી જ સ્થિતિ ધરાવે છે. તેથી, એસઈઝેડની અંદર આવેલા એમપીપી સાથે ભેદભાવ કરવાનું કોઈ વ્યાજબી કારણ નથી.

૩૭. આક્ષેપિત જાહેરનામું બેવડા કરવેરા સમાન છે કારણ કે અરજદારો નિયમોના નિયમ ૪૭(૩) હેઠળ કાચા માલ અને વપરાશ્ય વસ્તુઓ, કોલસો વગેરેની ડ્યુટી ચૂકવવા માટે જવાબદાર રહે છે અને હવે એસઈઝેડમાંથી ખસેડવામાં આવતી વિદ્યુત ઉર્જા પર ૧૬ ટકા કસ્ટમ્સ ડ્યુટી ચૂકવવાની જરૂર પડશે અને એસઈઝેડના બિન–પ્રક્રિયા વિસ્તારોમાં ખસેડવામાં આવતી વીજળીના સંદર્ભમાં સંપૂર્ણ નવી અને વધારાની જવાબદારી ચૂકવવી પડશે, જોકે એસઈઝેડ એક્ટ અને એસઈઝેડ નિયમો હેઠળ આવું કરવાની કોઈ જવાબદારી નથી. તેથી, આક્ષેપિત જાહેરનામું ભારતના બંધારણની કલમ ૨૬૫ નું ઉલ્લંઘન કરે છે. સ્પેશિયલ ઈકોનોમિક ઝોનમાંથી ડોમેસ્ટિક ટેરિફ એરિયા અથવા સ્પેશિયલ ઈકોનોમિક ઝોનના બિન–પ્રક્રિયા વિસ્તારમાં ખસેડવામાં આવતી વિદ્યુત ઉર્જા પર તારીખ ૨૬.૦૬.૨૦૦૯ થી ૧૬ ટકા કસ્ટમ્સ ડ્યુટી લાગુ કરવામાં આવી છે. હકીકતમાં, ૧૬ ટકા કસ્ટમ્સ ડ્યુટી લાદવી એ ફાઇનાન્સ બિલનો એક ભાગ છે અને તે કાયદો બન્યો નથી. સંજોગો જોતાં, આવા બિલના આધારે પ્રતિવાદી નં. ૪ દ્વારા કરવામાં આવેલી કસ્ટમ્સ ડ્યુટીની માંગ ટકી શકે તેમ નથી કારણ કે બિલ એ કર લાદવા માટેની દરખાસ્ત છે.

૩૮. એસઈઝેડ એક્ટની કલમ ૩૦(એ) જોગવાઈ કરે છે કે એસઈઝેડમાંથી ડીટીએમાં ખસેડવામાં આવતો કોઈપણ માલ કસ્ટમ્સ ડ્યુટી અને કસ્ટમ્સ ટેરિફ એક્ટ, ૧૯૭૫ હેઠળની અન્ય ડ્યુટીઓ માટે પાત્ર રહેશે, જ્યાં લાગુ પડતું હોય,

આવા માલ પર આયાત કરતી વખતે લાદવામાં આવે છે તે મુજબ. ફાઈનાન્સ બિલ, ૨૦૧૦ ની કલમ ૬૦(૧) દ્વારા, તારીખ ૦૧.૦૩.૨૦૦૨ ના જાહેરનામા નં. ૨૭/૨૦૦૨–કસ્ટમ્સના કોષ્ટકના સીરીયલ નં. ૫૭૩ ની નોંધ પૂર્વવર્તી અસરથી એટલે કે તારીખ ૨૬.૦૬.૨૦૦૯ થી બદલવામાં આવી હતી જેના દ્વારા ઉક્ત નોંધને બે ભાગમાં એટલે કે નોંધ નં. ૫૭૩ અને ૫૭૩ A માં વિભાજીત કરવામાં આવી હતી. સીરીયલ નં. ૫૭૩ ની નોંધ દ્વારા, એસઈઝેડમાંથી ડીટીએમાં ખસેડવામાં આવતી વિદ્યુત ઉર્જા માટે કસ્ટમ્સ ડ્યુટીનો અસરકારક દર ૧૬ ટકા કરવામાં આવ્યો હતો, જ્યારે, સીરીયલ નં. ૫૭૩ A ની નોંધ દ્વારા, સીરીયલ નં. ૫૭૩ ની નોંધ હેઠળ દર્શાવેલ માલ સિવાયના તમામ માલને કસ્ટમ્સ ડ્યુટીમાંથી મુક્તિ આપવામાં આવી હતી. સદર જાહેરનામું નં. ૨૧/૨૦૦૨ કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ ની કલમ ૨૫ હેઠળ જારી કરવામાં આવ્યું છે. આમ, જ્યારે એસઈઝેડ એક્ટની કલમ ૩૦ પોતે એસઈઝેડમાંથી ડીટીએમાં ખસેડવામાં આવતા કોઈપણ માલ પર ડ્યુટી લાદવાની જોગવાઈ કરે છે, જ્યારે આયાત કરવામાં આવે ત્યારે માલ પર લાદવામાં આવે છે, ત્યારે આવી ૧૬ ટકા ડ્યુટી લાગુ કરી શકાઈ ન હોત કારણ કે સીરીયલ નં. ૫૭૩ ની નોંધમાં દર્શાવેલ માલ સિવાયના તમામ માલના સંદર્ભમાં ડ્યુટીનો અસરકારક દર શૂન્ય છે. આમ, ઉક્ત જાહેરનામા દ્વારા, એસઈઝેડ એક્ટની કલમ ૩૦ ની જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં રાખીને પ્રત્યક્ષ રીતે જે ન કરી શકાયું હોત તે કરવા માટે કલમ ૩૦ માં સુધારો કરવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો છે જે ઉપરોક્ત કલમ દ્વારા પરોક્ષ રીતે કરવામાં આવ્યો છે. એસઈઝેડમાંના એકમમાંથી ડીટીએમાં વિદ્યુત ઉર્જાના વેચાણનો

વ્યવહાર, તેથી, કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ ની જોગવાઈઓના દાયરામાં આવતો નથી કારણ કે કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ ની જોગવાઈઓ અનુસાર તેને ભારતની બહારની જગ્યા કહી શકાય નહીં. આ ઉપરાંત, કસ્ટમ્સ એક્ટની કલમ ૨૫ હેઠળ જારી કરાયેલા જાહેરનામામાં ફાઈનાન્સ બિલ, ૨૦૧૦ ની કલમ ૬૦ દ્બારા સુધારો કરી શકાયો ન હોત કારણ કે કસ્ટમ્સ એક્ટની કલમ ૨૫ હેઠળ, સત્તાઓ કેન્દ્ર સરકાર પાસે છે.

૩૯. કેસના રેકોર્ડ પરથી જે હકીકતો ઉભરી આવે છે તે એ છે કે અરજદાર નં. ૧ એ કંપની છે, જે વિદ્યુત પાવર ઉત્પન્ન કરવા, પ્રસારણ કરવા અને વેચવાના વ્યવસાયમાં રોકાયેલી છે અને જૂન ૨૦૦૯ થી એસઈઝેડમાંથી ડીટીએમાં વીજળીનું ક્લિયરન્સ શરૂ કર્યું હતું. કંપનીએ સ્પેશિયલ ઈકોનોમિક ઝોન (ટૂંકમાં 'એસઈઝેડ') ની અંદર મુંદ્રા ખાતે થર્મલ પાવર પ્લાન્ટની સ્થાપના કરી છે. અરજદારોનો એવો કેસ છે કે જોકે વિદ્યુત ઉર્જાનું વર્ગીકરણ કસ્ટમ્સ ટેરિફ એક્ટ, ૧૯૭૫ ની ટેરિફ આઇટમ ૨૭૧૬૦૦૦૦ હેઠળ કરવામાં આવ્યું છે અને તારીખ ૦૧.૦૩.૨૦૦૨ ના સરકારી જાહેરનામા નં. ૨૧/૨૦૦૨–કસ્ટમ્સ મુજબ નોંધ નં. ૫૭૩ માં સુધારો કર્યા મુજબ ટેરિફ આઇટમ ૨૭૧૬૦૦૦૦ હેઠળ આવતા તમામ માલને સંપૂર્ણ કસ્ટમ્સ ડ્યુટીમાંથી મુક્તિ આપવામાં આવી છે, છતાં સ્પેસિફાઈડ ઓફિસર, મુંદ્રા પોર્ટ અને એસઈઝેડ, તારીખ ૨૬.૦૨.૨૦૧૦ ના પત્ર દ્બારા તારીખ ૨૬.૦૬.૨૦૦૯ થી પૂર્વવર્તી અસર સાથે તાત્કાલિક ડ્યુટી

ચૂકવવાની વિનંતી કરી છે કારણ કે યુનિયન બજેટ ૨૦૧૦ માં, સ્પેશિયલ ઇકોનોમિક ઝોનમાંથી ડોમેસ્ટિક ટેરિફ એરિયા અને ઝોનના બિન પ્રક્રિયા વિસ્તારોમાં ખસેડવામાં આવતી વિદ્યુત ઉર્જા ૧૬ ટકા મૂલ્યાનુસાર ડ્યુટીને આકર્ષિત કરશે અને આ ફેરફાર તારીખ ૨૬.૦૬.૨૦૦૯ થી પૂર્વવર્તી અસર સાથે કરવામાં આવી રહ્યો છે. તેના જવાબમાં, અરજદાર કંપનીએ તારીખ ૨૭.૦૨.૨૦૧૦ ના રોજ સ્પેસિફાઈડ ઓફિસરને જાણ કરી કે તેઓ શરતોની પૂર્તતા માટે પદ્ધતિ અને પ્રક્રિયા પર કામ કરી રહ્યા છે અને, તેથી, એસઈઝેડમાંથી ડોમેસ્ટિક ટેરિફ એરિયા (ટૂંકમાં 'ડીટીએ') માં વીજળી ખસેડવા પર વિચાર કરવાના હેતુથી બોન્ડ રજૂ કર્યું.

૪૦. ૦૧.૦૩.૨૦૧૦ ના રોજ, કેન્દ્ર સરકારે જાહેરનામું નં. ૨૫/૨૦૧૦–કસ્ટમ્સ તારીખ ૨૭.૦૨.૨૦૧૦ જારી કર્યું જેમાં એસઈઝેડમાંથી ડીટીએમાં ખસેડવામાં આવતી વિદ્યુત ઉર્જા પર ૧૬ ટકા મૂલ્યાનુસાર કસ્ટમ્સ ડ્યુટી લાદવામાં આવી. ત્યારબાદ, તારીખ ૦૩.૦૩.૨૦૧૦ ના પત્ર દ્વારા, સ્પેસિફાઈડ ઓફિસરે અરજદાર કંપની દ્વારા રજૂ કરાયેલ બોન્ડ પરત કર્યો અને તારીખ ૨૬.૦૨.૨૦૦૯ થી ક્લિયર થયેલી વિદ્યુત ઉર્જા માટે બિલ ઓફ એન્ટ્રી દાખલ કરવા અને લાગુ ડ્યુટી ચૂકવવા વિનંતી કરી. ઉપરોક્ત સરકારી જાહેરનામાથી નારાજ થઈને, અરજદારોએ વર્તમાન પિટિશન દાખલ કરી છે.

૪૧. અરજદારો વતી ઉપસ્થિત સિનિયર કાઉન્સેલ શ્રી કમલ બી. ત્રિવેદીએ વિવિધ વૈધાનિક જોગવાઈઓ તરફ અમારું ધ્યાન દોર્યું અને દલીલ કરી કે અરજદાર કંપની એસઈઝેડ યુનિટ હોવાથી તેના પર આવી ડ્યુટીની જવાબદારી લાદી શકાય નહીં. તેમણે રજૂઆત કરી કે ચાર્જિંગ કલમ એટલે કે કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ ની કલમ ૧૨ એસઈઝેડમાંથી દૂર કરવા પર લાગુ પડતી નથી કારણ કે કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ તેમજ સ્પેશિયલ ઈકોનોમિક ઝોન્સ એક્ટ, ૨૦૦૫ (ટૂંકમાં 'એસઈઝેડ એક્ટ') માં "આયાત" ની વ્યાખ્યા એસઈઝેડમાંથી ડીટીએમાં માલની હેરફેરને આવરી લેતી નથી અને, તેથી, સરકાર, જાહેરનામા દ્વારા, એસઈઝેડમાંથી ડીટીએમાં દૂર કરવા પર કસ્ટમ્સ ડ્યુટી લાદી શકે નહીં. અન્યથા પણ, કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ ની કલમ ૨૫ હેઠળની સત્તા મુક્તિ આપવા માટે છે અને ડ્યુટી લાદવા માટે નથી. તેમણે વધુમાં રજૂઆત કરી કે એસઈઝેડ એક્ટની કલમ ૩૦ હેઠળ ચૂકવવાપાત્ર ડ્યુટી એ કસ્ટમ્સ ડ્યુટી નથી અને ઉક્ત કલમ માત્ર ભારતમાં આયાત કરવામાં આવે ત્યારે અને એસઈઝેડમાંથી ડીટીએમાં ખસેડવામાં આવતા માલ પર લાગુ પડતી કસ્ટમ્સ ડ્યુટીના દરોનો સંદર્ભ આપે છે. જોકે, એસઈઝેડમાંથી ડીટીએમાં ખસેડવામાં આવતી વિદ્યુત ઉર્જા પર કસ્ટમ્સ ડ્યુટી લાદતું તારીખ ૨૭.૦૨.૨૦૧૦ નું સરકારી જાહેરનામું એસઈઝેડ એક્ટની કલમ ૩૦ માં સુધારો કરવાનો પ્રયાસ કરે છે, જે માન્ય નથી અને વાસ્તવમાં, ઉક્ત કલમ ડ્યુટીની ચુકવણીમાંથી મુક્તિ આપે છે કારણ કે ભારતમાં આયાત

કરવામાં આવે ત્યારે સમાન માલ પર આવી ડ્યુટી વસૂલી શકાતી નથી. અંતે, શ્રી ત્રિવેદીએ દલીલ કરી કે ભારતની બહારથી આયાત કરવામાં આવતી વિદ્યુત ઉર્જાને કસ્ટમ્સ ડ્યુટીમાંથી મુક્તિ આપવામાં આવી છે અને તેથી એસઈઝેડમાંથી ડીટીએમાં ખસેડવામાં આવતી વિદ્યુત ઉર્જા પણ કરપાત્ર હોવી જોઈએ નહીં.

૪૨. બીજી તરફ, પ્રતિવાદીઓ વતી ઉપસ્થિત આસિસ્ટન્ટ સોલિસિટર જનરલ શ્રી દેવાંગ વ્યાસે એવી દલીલ સાથે પિટિશનનો વિરોધ કર્યો હતો કે અરજદાર કંપની તેના ડીટીએ ક્લિયરન્સ પર ડ્યુટી ચૂકવવા માટે બંધાયેલી છે. એસઈઝેડ એક્ટની કલમ ૩૦ માં આ સ્પષ્ટપણે જોગવાઈ કરવામાં આવી છે. એસઈઝેડ એક્ટની કલમ ૩૦ એ કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ ની કલમ ૧૨ જેવી ચાર્જિંગ કલમ છે. વાસ્તવમાં, ડ્યુટી એસઈઝેડ એક્ટની કલમ ૩૦ હેઠળ વસૂલવામાં આવે છે અને કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ ની કલમ ૧૨ અથવા કોઈપણ જાહેરનામા હેઠળ નહીં. એસઈઝેડ એક્ટની કલમ ૩૦ હેઠળ કસ્ટમ્સ ટેરિફ એક્ટનો સંદર્ભ માત્ર માપનના સંદર્ભમાં છે અને ડ્યુટીની વસૂલાત માટે નહીં. કલમ ૩૦ ની જોગવાઈઓ દર્શાવે છે કે એસઈઝેડમાંથી ડીટીએમાં ક્લિયર કરાયેલ માલ ડ્યુટી માટે પાત્ર છે જે ભારતમાં આયાત કરાયેલા માલ પર લાદવામાં આવે છે. માલ પર ડ્યુટી વસૂલવાની જવાબદારી ત્યારે ઊભી થાય છે જ્યારે તેને એસઈઝેડમાંથી ડીટીએમાં ખસેડવામાં આવે છે. તેથી, સરકાર દ્વારા જારી કરાયેલું જાહેરનામું ન્યાયી છે અને ભેદભાવપૂર્ણ નથી કારણ કે જ્યાં સુધી કોઈ ચોક્કસ વર્ગમાં

આવતા તમામ લોકોને સમાન અને એકસરખી રીતે ગણવામાં આવે ત્યાં સુધી વિવિધ કેટેગરી અથવા વર્ગોને અલગ અલગ મુક્તિ આપવી માન્ય છે.

૪૩. એસઈઝેડ એક્ટ, ૨૦૦૫ ની કલમ ૩૦ એ ચાર્જિંગ કલમ છે જેના દ્વારા એસઈઝેડમાંથી ડીટીએમાં ખસેડવામાં આવતા માલના સંદર્ભમાં ડ્યુટી લાદવામાં આવે છે. કલમ ૩૦(એ) જોગવાઈ કરે છે કે એસઈઝેડમાંથી ડીટીએમાં ખસેડવામાં આવતો કોઈપણ માલ કસ્ટમ્સ ડ્યુટી વગેરે માટે પાત્ર રહેશે જે આયાત કરતી વખતે આવા માલ પર લાદવામાં આવે છે. કલમ ૩૦(બી) જોગવાઈ કરે છે કે લાગુ પડતો ડ્યુટીનો દર હેરફેરની તારીખનો દર રહેશે. ઉક્ત કલમ, તેથી, ભારતની બહારથી ભારતમાં માલ આયાત કરવામાં આવે ત્યારે લાગુ પડતા કસ્ટમ્સ ડ્યુટીના દરોનો સંદર્ભ દ્વારા એસઈઝેડમાંથી ડીટીએમાં ખસેડવામાં આવતા માલ માટે સમાવેશ કરે છે અને ડ્યુટી લાદવાનું કસ્ટમ્સ એક્ટ હેઠળ નથી. એસઈઝેડ એક્ટની કલમ ૫૧ એસઈઝેડ એક્ટની જોગવાઈઓને ઓવરરાઈડિંગ આપે છે અને એવું હોવાથી, તે કસ્ટમ્સ એક્ટ સહિત અન્ય કોઈપણ કાયદા પર પ્રબળ રહેશે. આમ, જ્યારે ભારતમાં આયાત કરાયેલા માલ પર કોઈ કસ્ટમ્સ ડ્યુટી ચૂકવવાપાત્ર નથી, ત્યારે એસઈઝેડ એક્ટની કલમ ૫૧ સાથે વાંચવામાં આવતી કલમ ૩૦ ને ધ્યાનમાં રાખીને એસઈઝેડમાંથી ડીટીએમાં ટ્રાન્સફર કરાયેલા સમાન માલ પર કોઈ ડ્યુટી ચૂકવવાપાત્ર રહેશે નહીં.

૪૪. આ કોર્ટની ડિવિઝન બેંચે સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૮૮૬૯/૨૦૧૪ માં રોક્સુલ રોકવૂલ ઇન્સ્યુલેશન ઇન્ડિયા પ્રાઈવેટ લિમિટેડ વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્યમાં તારીખ ૨૭-૨૮.૧૧.૨૦૧૪ ના તેના ચુકાદામાં સમાન વિવાદનો નિકાલ કર્યો છે. ઉક્ત ચુકાદામાં, પ્રશ્ન એ હતો કે જ્યાં સ્થાનિક ઉત્પાદકોને આબકારી જકાતની ચુકવણીમાંથી મુક્તિ આપવામાં આવી હતી, શું ડ્યુટી ચૂકવવાની જવાબદારી એસઈઝેડ એકમો પર ચાલુ રહેશે અને એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે કે તે એસઈઝેડ એક્ટની કલમ ૩૦ ની ભાષા પરથી જોવું જોઈએ અને એસઈઝેડ એક્ટની કલમ ૫૧ એસઈઝેડ એક્ટની જોગવાઈઓને ઓવરરાઇડિંગ અસર આપે છે. આને ધ્યાનમાં રાખીને, એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે જો સમાન માલના સ્થાનિક ઉત્પાદકને આવી સંપૂર્ણ ડ્યુટીમાંથી મુક્તિ આપવામાં આવી હોય તો એસઈઝેડ એકમોની કાઉન્ટરવેલિંગ ડ્યુટી ચૂકવવાની કોઈ જવાબદારી રહેશે નહીં.

૪૫. ઉપરોક્ત કાનૂની સ્થિતિ હોવા છતાં, જાહેરનામું નં. ૨૫/૨૦૧૦-કસ્ટમ્સ તારીખ ૨૭.૦૨.૨૦૧૦ જારી કરીને તેમજ ફાઇનાન્સ બિલ, ૨૦૧૦ ની કલમ ૬૦ (બીજી અનુસૂચિ) ની શરતોમાં ઉક્ત જાહેરનામાના કોષ્ટકની નોંધ ૫૭૩ ને અવેજીમાં મૂકીને તારીખ ૦૧.૦૩.૨૦૦૨ ના જાહેરનામા નં. ૨૧/૨૦૦૨-

કસ્ટમ્સમાં સુધારો કરીને, જે તારીખ ૨૬.૦૬.૨૦૦૯ થી પૂર્વવર્તી અસર સાથે ૨૬.૦૨.૨૦૧૦ ના રોજ સંસદમાં મૂકવામાં આવ્યું હતું, કેન્દ્ર સરકારે એસઈઝેડમાંથી ડીટીએમાં ક્લિયર/ટ્રાન્સફર થયેલી વિદ્યુત ઉર્જા પર કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ ની કલમ ૨૫(૧) હેઠળ કસ્ટમ્સ ડ્યુટી લાદી હતી જે માન્ય નથી, ખાસ કરીને જ્યારે બહારથી વિદ્યુત ઉર્જાની આયાત પર કોઈ કસ્ટમ્સ ડ્યુટી નથી.

૪૬. આક્ષેપિત સરકારી જાહેરનામું નં. ૨૫/૨૦૧૦–કસ્ટમ્સ તારીખ ૨૭.૦૨.૨૦૧૦ નીચે મુજબ વાંચવામાં આવે છે :–

"જાહેરનામું નવી દિલ્હી, ૨૭ મી ફેબ્રુઆરી, ૨૦૧૦

નં. ૨૫/૨૦૧૦–કસ્ટમ્સ

જી.એસ.આર. (ઈ). – કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ (૧૯૬૨ નો ૫૨) ની કલમ ૨૫ ની પેટા–કલમ (૧) દ્વારા આપવામાં આવેલી સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને, કેન્દ્ર સરકાર, જનહિતમાં આમ કરવું જરૂરી છે તેવો સંતોષ થતાં, કસ્ટમ્સ ટેરિફ એક્ટ, ૧૯૭૫ (૧૯૭૫ નો ૫૧) ની પ્રથમ અનુસૂચિના ટેરિફ આઇટમ ૨૭૧૬૦૦૦૦ હેઠળ આવતા માલને, જ્યારે ભારતમાં આયાત કરવામાં આવે, ત્યારે તેના પર લાદવામાં આવતી સંપૂર્ણ કસ્ટમ્સ ડ્યુટીમાંથી મુક્તિ આપે છે જે ઉક્ત પ્રથમ અનુસૂચિમાં નિર્દિષ્ટ છે;

પરંતુ આ જાહેરનામામાં સમાવિષ્ટ કંઈપણ સ્પેશિયલ ઈકોનોમિક ઝોનમાંથી ડોમેસ્ટિક ટેરિફ એરિયા અથવા સ્પેશિયલ ઈકોનોમિક ઝોનના બિન–પ્રક્રિયા વિસ્તારોમાં ખસેડવામાં આવતી ટેરિફ આઈટમ ૨૭૧૬૦૦૦૦ હેઠળ આવતી વિદ્યુત ઉર્જાને લાગુ પડશે નહીં.

[એફ. નં. ૩૩૪/૧/૨૦૧૦–ટીઆરયુ]

સહી/–

(પ્રશાંત કુમાર)

અંડર સેક્રેટરી, ભારત સરકાર"

૪૭. નિકાસ માટે આંતરરાષ્ટ્રીય સ્તરે સક્ષમ વાતાવરણ પૂરું પાડવા અને નિકાસ લક્ષી વૃદ્ધિને પ્રોત્સાહન આપવાના હેતુથી એસઈઝેડ એક્ટ ઘડવામાં આવ્યો હતો. "ડોમેસ્ટિક ટેરિફ એરિયા" શબ્દ કલમ ૨(આઇ) માં વ્યાખ્યાયિત થયેલ છે જેનો અર્થ સમગ્ર ભારત (જેમાં પ્રાદેશિક જળક્ષેત્ર અને ખંડીય છાજલીનો સમાવેશ થાય છે) થાય છે પરંતુ તેમાં સ્પેશિયલ ઈકોનોમિક ઝોનના વિસ્તારોનો સમાવેશ થતો નથી. "સ્પેશિયલ ઈકોનોમિક ઝોન" શબ્દ કલમ ૨(ઝેડએ) માં વ્યાખ્યાયિત થયેલ છે જેનો અર્થ કલમ ૩ ની પેટા–કલમ (૪) અને કલમ ૪ ની પેટા–કલમ (૧) ની જોગવાઈ હેઠળ સૂચિત આર્થિક ઝોન (ફ્રી ટ્રેડ અને

વેરહાઉસિંગ ઝોન સહિત) છે અને તેમાં વર્તમાન સ્પેશિયલ ઇકોનોમિક ઝોનનો સમાવેશ થાય છે. એસઈઝેડ એક્ટની કલમ ૫૧ જોગવાઈ કરે છે કે આ એક્ટની જોગવાઈઓ તે સમયે અમલમાં હોય તેવા અન્ય કોઈપણ કાયદામાં અથવા આ એક્ટ સિવાયના અન્ય કોઈપણ કાયદાની રૂએ અમલમાં હોય તેવા કોઈપણ દસ્તાવેજમાં સમાવિષ્ટ અસંગત બાબતો હોવા છતાં અમલમાં રહેશે. કલમ ૫૩ ની પેટા–કલમ (૧) જોગવાઈ કરે છે કે એસઈઝેડ નિમણૂક કરેલા દિવસથી અધિકૃત કામગીરી હાથ ધરવાના હેતુઓ માટે ભારતના કસ્ટમ્સ પ્રદેશની બહારનો પ્રદેશ ગણાશે. એસઈઝેડ એક્ટનું પ્રકરણ IV એસઈઝેડ માટે વિશેષ નાણાકીય જોગવાઈઓને લગતું છે. ઉક્ત પ્રકરણમાં સમાવિષ્ટ કલમ ૨૬ દરેક ડેવલપર અને ઉદ્યોગસાહસિકને મુક્તિ, ડ્રોબેક અને છૂટછાટો આપે છે જેમ કે કોઈપણ કસ્ટમ્સ ડ્યુટી, આબકારી જકાત વગેરેની ચુકવણીમાંથી મુક્તિ. કલમ ૩૦ એસઈઝેડ યુનિટ દ્વારા ડોમેસ્ટિક ક્લિયરન્સને લગતી છે અને નીચે મુજબ વાંચવામાં આવે છે :–

> "**૩૦. યુનિટ્સ દ્વારા ડોમેસ્ટિક ક્લિયરન્સ. –**કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા આ સંબંધમાં બનાવવામાં આવેલા નિયમોમાં નિર્દિષ્ટ શરતોને આધીન :–
>
> (એ) સ્પેશિયલ ઇકોનોમિક ઝોનમાંથી ડોમેસ્ટિક ટેરિફ એરિયામાં ખસેડવામાં આવતો કોઈપણ માલ કસ્ટમ્સ ડ્યુટી માટે પાત્ર રહેશે જેમાં કસ્ટમ્સ ટેરિફ એક્ટ, ૧૯૭૫ (૧૯૭૫ નો ૫૧) હેઠળ

એન્ટી–ડમ્પિંગ, કાઉન્ટરવેલિંગ અને સેફગાર્ડ ડ્યુટીનો સમાવેશ થાય છે, જ્યાં લાગુ પડતું હોય, આવા માલ પર આયાત કરતી વખતે લાદવામાં આવે છે તે મુજબ; અને

(બી) સ્પેશિયલ ઇકોનોમિક ઝોનમાંથી ખસેડવામાં આવતા માલ પર લાગુ પડતો ડ્યુટીનો દર અને ટેરિફ મૂલ્યાંકન, જો કોઈ હોય તો, તેવા હેરફેરની તારીખે અમલમાં હોય તેવા દર અને ટેરિફ મૂલ્યાંકન પર રહેશે, અને જ્યાં આવી તારીખ નિશ્ચિત ન હોય ત્યાં, ડ્યુટીની ચુકવણીની તારીખે."

૪૮. આમ, ઉપરોક્ત પરથી, તે જોઈ શકાય છે કે નિકાસને પ્રોત્સાહન આપવા માટે, એસઈઝેડ એક્ટ ઘડવામાં આવ્યો હતો. એસઈઝેડ એક્ટ એક ધારણાની કલ્પના કરે છે જ્યાં એસઈઝેડ વિસ્તારને દેશના કસ્ટમ્સ વિસ્તારની બહાર ગણવામાં આવશે. એ પણ નોંધવામાં આવે છે કે એસઈઝેડ એક્ટની કલમ ૩૦ અમુક શરતો હેઠળ એસઈઝેડ યુનિટને ડીટીએ ક્લિયરન્સની મંજૂરી આપે છે. શરતોમાંની એક શરત એ છે કે એસઈઝેડમાંથી ડીટીએમાં ખસેડવામાં આવતો માલ કસ્ટમ્સ ટેરિફ એક્ટ, ૧૯૭૫ હેઠળ કસ્ટમ્સ ડ્યુટી જેમાં એન્ટી–ડમ્પિંગ, કાઉન્ટરવેલિંગ અને સેફગાર્ડ ડ્યુટીનો સમાવેશ થાય છે તેને પાત્ર રહેશે જ્યાં લાગુ પડતું હોય, આવા માલ પર આયાત કરતી વખતે લાદવામાં આવે છે તે મુજબ.

૪૯. એમાં કોઈ વિવાદ નથી કે સરકારી જાહેરનામા તારીખ ૦૧.૦૩.૨૦૦૨ ના આધારે, વિદ્યુત ઉર્જાને કસ્ટમ્સ ડ્યુટીની સંપૂર્ણ ચુકવણીમાંથી મુક્તિ આપવામાં આવી હતી. આ જાહેરનામાને સરકારી જાહેરનામા નં. ૨૫/૨૦૧૦-કસ્ટમ્સ તારીખ ૨૭.૦૨.૨૦૧૦ દ્વારા બદલવાની માંગ કરવામાં આવી છે.

૫૦. કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ નું પ્રકરણ V કસ્ટમ્સ ડ્યુટીની વસૂલાત અને મુક્તિ સાથે સંબંધિત છે. કલમ ૧૨ ડ્યુટીપાત્ર માલ સાથે સંબંધિત છે, જે નીચે મુજબ પુનઃઉત્પાદિત કરવામાં આવી છે :-

> "**કલમ ૧૨. ડ્યુટીપાત્ર માલ.** (૧) આ એક્ટમાં, અથવા તે સમયે અમલમાં હોય તેવા અન્ય કોઈપણ કાયદામાં અન્યથા જોગવાઈ કરવામાં આવી હોય તે સિવાય, ભારતમાં આયાત થતા અથવા ભારતમાંથી નિકાસ થતા માલ પર કસ્ટમ્સ ટેરિફ એક્ટ, ૧૯૭૫ (૧૯૭૫ નો ૫૧) હેઠળ અથવા તે સમયે અમલમાં હોય તેવા અન્ય કોઈપણ કાયદા હેઠળ નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવે તેવા દરે કસ્ટમ્સ ડ્યુટી લાદવામાં આવશે.
>
> (૨) પેટા-કલમ (૧) ની જોગવાઈ સરકારના તમામ માલના સંદર્ભમાં લાગુ પડશે જે રીતે તે સરકારના ન હોય તેવા માલના સંદર્ભમાં લાગુ પડે છે."

૫૧. કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ ની કલમ ૨૫ કસ્ટમ્સ ડ્યુટીની ચુકવણીમાંથી મુક્તિ આપવાની કેન્દ્ર સરકારની સત્તા સાથે સંબંધિત છે. ઉક્ત એક્ટની કલમ ૨૫(૧) નીચે મુજબ વાંચવામાં આવે છે :–

"૨૫. ડ્યુટીમાંથી મુક્તિ આપવાની સત્તા :–

(૧) જો કેન્દ્ર સરકારને સંતોષ થાય કે જનહિતમાં આમ કરવું જરૂરી છે, તો તે, ઓફિશિયલ ગેઝેટમાં જાહેરનામા દ્વારા, સામાન્ય રીતે સંપૂર્ણપણે અથવા જાહેરનામામાં નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવે તેવી શરતોને આધીન (જે ક્લિયરન્સ પહેલાં અથવા પછી પૂરી કરવાની રહેશે) કોઈપણ નિર્દિષ્ટ વર્ણનના માલને તેના પર લાદવામાં આવતી સંપૂર્ણ અથવા કોઈપણ ભાગની કસ્ટમ્સ ડ્યુટીમાંથી મુક્તિ આપી શકે છે."

૫૨. અમે અહીં એ દર્શાવવું જરૂરી માનીએ છીએ કે કમિશનર ઓફ કસ્ટમ્સ દ્વારા, પ્રતિવાદી નં. ૧ અને ૨ વતી દાખલ કરવામાં આવેલી એફિડેવિટ–ઇન–રિપ્લાયમાં, જાહેરનામું નં. ૬૦/૨૦૧૦–કસ્ટમ્સ તારીખ ૧૦.૦૫.૨૦૧૦ રજૂ કરવામાં આવ્યું છે જે નીચે મુજબ પુનઃઉત્પાદિત કરવામાં આવ્યું છે :–

"જાહેરનામું નં. ૬૦/૨૦૧૦–કસ્ટમ્સ

નવી દિલ્હી, ૧૦ મી મે, ૨૦૧૦

જી.એસ.આર. (ઇ) કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ (૧૯૬૨ નો ૫૨) ની કલમ ૨૫ ની પેટા–કલમ (૧) દ્વારા આપવામાં આવેલી સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને, કેન્દ્ર સરકાર આથી ભારત સરકારના નાણા મંત્રાલય (મહેસૂલ વિભાગ) ના જાહેરનામા નં. ૨૫/૨૦૧૦–કસ્ટમ્સ, તારીખ ૨૭ મી ફેબ્રુઆરી, ૨૦૧૦ ને રદ કરે છે, જે ગેઝેટ ઓફ ઇન્ડિયા, એક્સ્ટ્રાઓર્ડિનરી, ભાગ II, કલમ ૩, પેટા–કલમ (i) માં નંબર જી.એસ.આર. ૧૩૮(ઇ) તારીખ ૨૭ મી ફેબ્રુઆરી, ૨૦૧૦ દ્વારા પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવ્યું હતું, સિવાય કે આવી રદબાતલ પહેલાં કરવામાં આવેલી અથવા કરવાનું બાકી રહી ગયેલી બાબતોના સંદર્ભમાં."

૫૩. જોકે, ઉપરોક્ત વૈધાનિક જોગવાઈઓ પરથી, તે જોઈ શકાય છે કે એસઈઝેડ એક્ટની કલમ ૩૦ ના આધારે, કોઈપણ ડીટીએમાં માલના ક્લિયરન્સ પર એસઈઝેડ યુનિટ કસ્ટમ્સ ડ્યુટી માટે પાત્ર બને છે જ્યાં લાગુ પડતું હોય, આવા માલ પર આયાત કરતી વખતે લાદવામાં આવે છે તે મુજબ. એસઈઝેડ યુનિટ દ્વારા આવા ડીટીએ ક્લિયરન્સને, આમ, કસ્ટમ્સ ડ્યુટીની ગણતરી માટે આયાત તરીકે ગણવામાં આવશે. એસઈઝેડ એક્ટની કલમ ૩૦ એસઈઝેડ યુનિટને ડીટીએમાં માલ ક્લિયર કરવા માટે માત્ર શરતો લાદે છે. આવી શરત અધિકૃત ડ્યુટીની ચુકવણી છે, જે લાગુ પડે છે અને આવા માલ પર આયાત કરતી વખતે

લાદવામાં આવે છે. સંદર્ભ દ્વારા, તેથી, ચાર્જીંગ કલમ ૧૨ કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ લાગુ પડશે જાણે કે એસઈઝેડ યુનિટ દ્વારા ડીટીએમાં ક્લિયર કરાયેલ માલ આયાતની પ્રકૃતિમાં હોય. તેથી, જો મુક્તિ જાહેરનામાના આધારે, ચૂકવવાપાત્ર સંપૂર્ણ કસ્ટમ્સ ડ્યુટીને મુક્તિ આપવામાં આવે છે, તો આવા માલની આયાત પર કોઈ કસ્ટમ્સ ડ્યુટી ચૂકવવાપાત્ર રહેશે નહીં. અન્યથા પણ, એસઈઝેડ એક્ટની કલમ ૫૧ એક્ટની જોગવાઈઓને ઓવરરાઈડિંગ અસર આપે છે.

૫૪. એસઈઝેડ એક્ટની કલમ ૩૦(એ) જોગવાઈ કરે છે કે જો કોઈ માલ એસઈઝેડમાંથી ડીટીએમાં ખસેડવામાં આવે છે, તો આવા માલ પર કસ્ટમ્સ ડ્યુટી વસૂલવામાં આવશે જેમાં એન્ટી-ડમ્પિંગ, કાઉન્ટરવેલિંગ અને સેફગાર્ડ ડ્યુટીનો સમાવેશ થાય છે જે કસ્ટમ્સ ટેરિફ એક્ટ, ૧૯૭૫ હેઠળ આયાત કરવામાં આવે ત્યારે આવા માલ પર લાદવામાં આવે છે. જેનો અર્થ એ થાય છે કે, જો કોઈ માલ એસઈઝેડમાંથી ડીટીએમાં ખસેડવામાં આવે છે, તો માલને ભારતની બહારથી આયાત કરવામાં આવ્યો છે તેમ માનીને વર્તમાન કસ્ટમ્સ ડ્યુટી લાદવામાં આવશે. જો આ જ અર્થ સરકારી જાહેરનામા નં. ૨૫/૨૦૧૦-કસ્ટમ્સ તારીખ ૨૭.૦૨.૨૦૧૦, જે આ રિટ પિટિશનનું એનેક્ષર એ છે તેને લાગુ કરવામાં આવે, તો તે જોગવાઈ કરે છે કે કેન્દ્ર સરકાર જો સંતુષ્ટ થાય તો જનહિતમાં કસ્ટમ્સ ટેરિફ એક્ટ, ૧૯૭૫ ના પ્રથમ અનુસૂચિના ટેરિફ આઇટમ નં.

૨૭૧૬૦૦૦૦ હેઠળ આવતા માલને પ્રથમ અનુસૂચિમાં નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવેલી તમામ ડ્યુટીઓમાંથી મુક્તિ આપી શકે છે. જેનો અર્થ એ થાય છે કે, ટેરિફ આઇટમ નં. ૨૭૧૬૦૦૦૦ ના સંબંધમાં જો માલ ભારતમાં આયાત કરવામાં આવે છે, તો તે માલને કસ્ટમ્સ ડ્યુટીની ચુકવણીમાંથી મુક્તિ આપવામાં આવશે. જો આપણે કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ ની કલમ ૨૫(૧) માટે સમાન સામ્યતા લાગુ કરીએ જે કસ્ટમ ડ્યુટીની ચુકવણીમાંથી મુક્તિ પૂરી પાડે છે અને એસઈઝેડ એક્ટની કલમ ૩૦(એ) ને ધ્યાનમાં રાખીને, કારણ કે માલ એસઈઝેડમાંથી ડીટીએમાં લાવવામાં આવી રહ્યો છે, તો તેને ભારતની બહારથી આવેલ આયાતી માલ તરીકે ગણવો જોઈએ અને, તેથી, આઇટમ નં. ૨૭૧૬૦૦૦૦ કે જે એસઈઝેડમાંથી ડીટીએમાં ખસેડવામાં આવતી વિદ્યુત ઉર્જા તરીકે ઓળખાતો માલ છે તેને મુક્તિ આપવામાં આવશે કારણ કે તે ભારતની બહારથી આયાત કરવામાં આવ્યો હોવાનું માનવામાં આવશે અને પ્રતિવાદીઓ દ્વારા ૧૬ ટકા મૂલ્યાનુસાર ચાર્જ કરી શકાશે નહીં કારણ કે કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ ની કલમ ૨૫(૧) એ ચાર્જિંગ કલમ નથી, પરંતુ તે કલમ છે જે કસ્ટમ ડ્યુટીની ચુકવણીમાંથી મુક્તિ આપે છે. પ્રતિવાદીઓ દ્વારા એવો કોઈ વિવાદ નથી કે સરકારી જાહેરનામા નં. ૨૫/૨૦૧૦–કસ્ટમ્સ તારીખ ૨૭.૦૨.૨૦૧૦ ની શરતોએ ભારતમાં આયાત કરવામાં આવતી વિદ્યુત ઉર્જાને કસ્ટમ ડ્યુટીની સંપૂર્ણ ચુકવણીમાંથી મુક્તિ આપી છે. તેથી, સરકારી જાહેરનામા નં. ૨૫/૨૦૧૦–કસ્ટમ્સ તારીખ ૨૭.૦૨.૨૦૧૦ ની શરતો કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ ની કલમ ૨૫(૧) ની જોગવાઈઓનું ઉલ્લંઘન કરે છે અને એસઈઝેડમાંથી

ડીટીએમાં ખસેડવામાં આવતી ટેરિફ આઇટમ નં. ૨૦૧૭૦૦૦૦ હેઠળ આવતી વિદ્યુત ઉર્જાને કસ્ટમ્સ ડ્યુટી માટે પાત્ર ગણીને મનસ્વી રીતે કસ્ટમ્સ ડ્યુટી લાદે છે. તેથી, સરકારી જાહેરનામા નં. ૨૫/૨૦૧૦–કસ્ટમ્સ તારીખ ૨૭.૦૨.૨૦૧૦ ની સંપૂર્ણ શરતો એસઈઝેડ એક્ટની કલમ ૩૦(એ) સાથે વાંચતા કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ ની કલમ ૨૫(૧) નું ઉલ્લંઘન કરે છે, મનસ્વી છે અને રદ થવા પાત્ર છે. ઉપરોક્ત બાબતોને ધ્યાનમાં રાખીને, ઉક્ત જાહેરનામું નં. ૨૫/૨૦૧૦–કસ્ટમ્સ તારીખ ૨૭.૦૨.૨૦૧૦ તેમજ ફાઈનાન્સ બિલ, ૨૦૧૦ ની કલમ ૬૦ (તેની બીજી અનુસૂચિ) દ્વારા સુધારેલ જાહેરનામું નં. ૨૧/૨૦૦૨–કસ્ટમ્સ ભારતના બંધારણની સાતમી અનુસૂચિની યાદી ૧ ની નોંધ ૮૩, કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ ની કલમ ૧૨ અને એસઈઝેડ એક્ટ, ૨૦૦૫ ની કલમ ૩૦ તેમજ ભારતના બંધારણની કલમ ૧૪ અને ૨૬૫ ની વિરુદ્ધ છે અને પરિણામે તેને રદ કરવા અને બાજુ પર રાખવા પાત્ર છે.

૫૫. આ બાબતનું બીજું એક પાસું પણ છે જેની અમારી સમક્ષ દલીલ કરવામાં આવી છે. અરજદારોના વિદ્વાન વકીલ શ્રી કમલ બી. ત્રિવેદી દ્વારા રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે કસ્ટમ ડ્યુટી પૂર્વવર્તી અસરથી લાદી શકાય નહીં. પૂર્વવર્તી અસર સાથે કોઈપણ વૈધાનિક જોગવાઈમાં સુધારો કરવાની સંસદની સત્તા અને યોગ્યતા અંગે શંકા કરી શકાય નહીં. જોકે કોઈપણ પૂર્વવર્તી સુધારો માન્ય થવા માટે તે વાજબી હોવો જોઈએ અને મનસ્વી ન હોવો જોઈએ અને બંધારણ હેઠળ

ખાતરી આપવામાં આવેલા કોઈપણ મૂળભૂત અધિકારોનું ઉલ્લંઘન કરતો હોવો જોઈએ નહીં. કોઈપણ વૈધાનિક જોગવાઈમાં પૂર્વવર્તી અસરથી સુધારો કરવામાં આવ્યો છે તે હકીકત માત્ર સુધારાને અવાજબી બનાવતી નથી. પૂર્વવર્તી અસરવાળા કોઈપણ આવા સુધારાની અવાજબીતા અથવા મનસ્વીતાનો નિર્ણય તે હકીકતો અને સંજોગોના પ્રકાશમાં સુધારાના ગુણદોષ પર થવો જોઈએ જે હેઠળ આવો સુધારો કરવામાં આવ્યો છે. પૂર્વવર્તી કામગીરી સાથે જોગવાઈમાં સુધારો કરવાની કાયદાકીય સત્તાનો વાજબી રીતે ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો છે કે નહીં તે પ્રશ્ન પર વિચાર કરતી વખતે, સુધારાની પૂર્વવર્તી અસર કેવી રીતે કાર્ય કરે છે તેની તપાસ કરવી સંબંધિત બને છે.

૫૬. જ્યાં ધારાસભા દ્વારા ઘડવામાં આવેલા કાયદાની બંધારણીય માન્યતાને પડકારવામાં આવે છે, ત્યાં કોર્ટે ધ્યાનમાં રાખવું જોઈએ કે કાયદાની બંધારણીયતાની હંમેશા ધારણા હોય છે, અને બંધારણીય સિદ્ધાંતોનું સ્પષ્ટ ઉલ્લંઘન દર્શાવવું આવશ્યક છે. કાયદાકીય પ્રક્રિયાની મૂળભૂત પ્રકૃતિ અને મહત્વને કોર્ટ દ્વારા ઓળખવાની જરૂર છે અને કાયદાકીય પ્રક્રિયાને યોગ્ય સન્માન આપવું જોઈએ. જ્યાં કાયદાને ગેરબંધારણીય અને બંધારણની કલમ ૧૪ ના ઉલ્લંઘન તરીકે પડકારવામાં આવે છે, ત્યાં કોર્ટે કાયદાને અમાન્ય કરવાના સંબંધમાં કલમ ૧૪ ની પ્રયોજ્યતા સંબંધિત સિદ્ધાંતોને યાદ રાખવા જોઈએ. કાયદામાં કલમ ૧૪ ની પ્રયોજ્યતા અને કાયદાને અમાન્ય કરવાના બે પરિમાણો

હવે સારી રીતે સ્વીકારવામાં આવ્યા છે અને તે છે (i) અસ્વીકાર્ય અથવા અમાન્ય વર્ગીકરણના આધારે ભેદભાવ અને (ii) સત્તાનું અતિશય પ્રતિનિધિત્વ; કારોબારીને અનિયંત્રિત અને માર્ગદર્શન વિનાની સત્તાઓ આપવી, પછી ભલે તે પ્રતિનિધિ કાયદાના સ્વરૂપમાં હોય અથવા વહીવટી આદેશો પસાર કરવાની સત્તા આપવાના માર્ગે હોય, જો આવો અધિકાર કોઈપણ માર્ગદર્શન, નિયંત્રણ અથવા ચેક્સ વિનાનો હોય, તો તે બંધારણની કલમ ૧૪ નું ઉલ્લંઘન છે. કોર્ટે એ પણ ધ્યાનમાં રાખવાની જરૂર છે કે કાયદો માત્ર એટલા માટે ગેરબંધારણીય બનતો નથી કારણ કે બીજો મત છે અથવા કારણ કે બીજી પદ્ધતિ સામાજિક અથવા આર્થિક નીતિના કોઈપણ મુદ્દાની જેમ સારી અથવા વધુ અસરકારક માનવામાં આવે છે. તે સુસ્થાપિત છે કે અદાલતો નીતિ શું છે તેના પર તેમના મંતવ્યો અવેજીમાં મૂકતી નથી. **સુબ્રમણ્યમ સ્વામી વિ. ડિરેક્ટર, સેન્ટ્રલ બ્યુરો ઓફ ઈન્વેસ્ટિગેશન અને અન્ય (૨૦૧૪) ૮ એસ.સી.સી ૬૮૨** માં સર્વોચ્ચ અદાલતની બંધારણીય બેંચે કલમ ૧૪ પરના શ્રેણીબદ્ધ નિર્ણયોને ધ્યાનમાં લીધા પછી એ કાયદો ઘડ્યો છે કે ભારતના બંધારણની કલમ ૧૪ હેઠળ કયા આધારે કાયદો રદ કરી શકાય છે.

૫૭. હવે આપણે તપાસ કરી શકીએ કે તારીખ ૨૭.૦૨.૨૦૧૦ નું જાહેરનામું કે જેણે તારીખ ૨૬.૦૬.૨૦૦૯ થી ૧૬ ટકા મૂલ્યાનુસાર કસ્ટમ્સ ડ્યુટી લાદી હતી તે પૂર્વવર્તી રીતે કાર્ય કરશે કે ભવિષ્યલક્ષી રીતે. **કમિશનર ઓફ ઈન્કમ ટેક્સ**

(સેન્ટ્રલ)–I, નવી દિલ્હી વિરુદ્ધ વટિકા ટાઉનશિપ પ્રાઈવેટ લિમિટેડ, (૨૦૧૫) ૧ એસ.સી.સી ૧ માં સર્વોચ્ચ અદાલતની બંધારણીય બેંચે ઠરાવ્યું છે કે જોકે કાયદો કાગળ પર છાપેલા શબ્દોનો બનેલો છે, તે કાયદા દ્વારા મૌખિક સંદેશાવ્યવહાર સમાન છે. કાયદાને સમજવા માટે જરૂરી તકનીક કાયદાના અર્થઘટનના વિવિધ સિદ્ધાંતો દ્વારા સંચાલિત થાય છે. ફકરા ૨૭ માં, કોર્ટે કાયદાનું અર્થઘટન કેવી રીતે કરવું જોઈએ તેના માર્ગદર્શન આપતા વિવિધ નિયમોનું અવલોકન કર્યું, એક સ્થાપિત નિયમ એ છે કે જ્યાં સુધી વિપરીત ઈરાદો ન દેખાય ત્યાં સુધી, કાયદાનો પૂર્વવર્તી કામગીરી કરવાનો ઈરાદો ન હોવાનું માનવામાં આવે છે. નિયમ પાછળનો વિચાર એ છે કે વર્તમાન કાયદાએ વર્તમાન પ્રવૃત્તિઓનું સંચાલન કરવું જોઈએ. આજે પસાર થયેલો કાયદો ભૂતકાળની ઘટનાઓ પર લાગુ થઈ શકે નહીં. જો આપણે આજે કંઈક કરીએ છીએ, તો આપણે તેને આજના અને અમલમાં રહેલા કાયદાને ધ્યાનમાં રાખીને કરીએ છીએ અને આવતીકાલના તેના પછાત ગોઠવણને નહીં. કાયદાની પ્રકૃતિમાં આપણો વિશ્વાસ એ પાયા પર આધારિત છે કે દરેક મનુષ્ય અસ્તિત્વમાં રહેલા કાયદા પર આધાર રાખીને તેની બાબતો ગોઠવવા માટે હકદાર છે અને તેણે એવું ન શોધવું જોઈએ કે તેની યોજનાઓ પૂર્વવર્તી રીતે અસ્વસ્થ થઈ ગઈ છે. કાયદાનો આ સિદ્ધાંત 'લેક્સ પ્રોસ્પિસિટ નોન રેસ્પિસિટ' તરીકે ઓળખાય છે: કાયદો આગળ જુએ છે પાછળ નહીં. ફિલિપ્સ વિ. આયર [(૧૮૭૦) એલ.આર ૬ ક્યુ.બી ૧] માં અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું તેમ, પૂર્વવર્તી કાયદો એ સામાન્ય સિદ્ધાંતની વિરુદ્ધ છે કે જે કાયદા દ્વારા ભવિષ્યના કાર્યોનો સામનો

કરવા માટે જ્યારે પ્રથમ વખત રજૂ કરવામાં આવે ત્યારે માનવજાતના વર્તનને નિયંત્રિત કરવાનું છે તે કાયદાએ તત્કાલીન અસ્તિત્વમાં રહેલા કાયદાની શ્રદ્ધા પર કરવામાં આવતા ભૂતકાળના વ્યવહારોના પાત્રને બદલવું જોઈએ નહીં.

૫૭.૧ અમે પૂર્ણતા ખાતર એ પણ નિર્દેશ કરવા માંગીએ છીએ કે જ્યાં કાયદા દ્વારા કોઈ લાભ આપવામાં આવે છે, ત્યાં પૂર્વવર્તી બાંધકામ સામેનો નિયમ અલગ છે. જો કોઈ કાયદો કેટલીક વ્યક્તિઓને લાભ આપે છે પરંતુ અન્ય કોઈ વ્યક્તિ અથવા સામાન્ય જનતા પર અનુરૂપ નુકસાન પહોંચાડ્યા વિના, અને જ્યાં આવો લાભ આપવો તે ધારાસભ્યોનો ઉદ્દેશ્ય હોવાનું જણાય છે, તો એવી ધારણા હશે કે આવો કાયદો, તેને હેતુપૂર્ણ બાંધકામ આપીને, તેને પૂર્વવર્તી અસર આપવા માટે બાંયધરી આપશે. પ્રક્રિયાગત જોગવાઈઓને પૂર્વવર્તી તરીકે ગણવાનું આ જ વાજબીપણું છે. ભારત સરકાર અને અન્ય વિરુદ્ધ ઈન્ડિયન ટોબેકો એસોસિએશન (૨૦૦૫) ૭ એસ.સી.સી ૩૯૬ માં, નિષ્પક્ષતાના સિદ્ધાંતને પૂર્વવર્તી કામગીરી આપવાના સંદર્ભમાં, લાભ આપતા કાયદાનું અર્થઘટન કરવા માટે સંબંધિત પરિબળ માનવામાં આવતું હતું. વિજય વિરુદ્ધ મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય અને અન્ય (૨૦૦૬) ૬ એસ.સી.સી ૨૮૬ ના કેસમાં, એવું ઠરાવવા માટે સમાન નિષ્પક્ષતાનો સિદ્ધાંત લાગુ કરવામાં આવ્યો હતો કે કાયદો પ્રકૃતિમાં પૂર્વવર્તી હતો. એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે જ્યાં કાયદો સમગ્ર સમુદાયના લાભ માટે ઘડવામાં આવ્યો હોય, ત્યાં જોગવાઈની ગેરહાજરીમાં પણ

કાયદાને પ્રકૃતિમાં પૂર્વવર્તી માની શકાય છે. જોકે, અમારો સામનો અહીં આવી કોઈ પરિસ્થિતિ સાથે થતો નથી.

૫૭.૨ આવા કિસ્સાઓમાં, કોઈ બોજ અથવા જવાબદારી લાદતી જોગવાઈના વિરોધાભાસમાં વ્યક્તિઓને લાભ આપવા માટે પૂર્વવર્તીતા જોડાયેલ છે જ્યાં ધારણા ભવિષ્યલક્ષીતા તરફ જોડાય છે. વર્તમાન કિસ્સામાં, અધિનિયમની કલમ ૧૧૩ માં ઉમેરવામાં આવેલી શરત આકારણીપાત્ર (assessee) માટે ફાયદાકારક નથી. તેનાથી વિપરીત, તે એક એવી જોગવાઈ છે જે આકારણીપાત્ર માટે ભારે છે. તેથી, આના જેવા કિસ્સામાં, આપણે પૂર્વવર્તી કામગીરી સામે ધારણાના સામાન્ય નિયમ સાથે આગળ વધવું પડશે. આમ, પૂર્વવર્તી કામગીરી સામેનો નિયમ એ કાયદાનો મૂળભૂત નિયમ છે કે જ્યાં સુધી આવા બાંધકામ કાયદાની શરતોમાં સ્પષ્ટપણે ન દેખાય અથવા જરૂરી અને સ્પષ્ટ અસરો દ્વારા ઊભું ન થાય ત્યાં સુધી કોઈ કાયદાને પૂર્વવર્તી કામગીરી હોવાનું માનવામાં આવશે નહીં. સૈદ્ધાંતિક રીતે ઘડવામાં આવેલ, નિયમ એ ધારણા સિવાય બીજું કંઈ નથી, અને આમ વજનદાર પરિબળો દ્વારા તેને સ્થાનાંતરિત કરી શકાય છે.

૫૭.૩ ચાલો ચર્ચાને થોડી વધુ તીક્ષ્ણ કરીએ. આપણે નોંધી શકીએ છીએ કે ચોક્કસ સંજોગોમાં, કોઈ ચોક્કસ સુધારાને પ્રકૃતિમાં સ્પષ્ટીકરણાત્મક અથવા

ઘોષણાત્મક તરીકે ગણી શકાય. આવી વૈધાનિક જોગવાઈઓને "ઘોષણાત્મક કાયદાઓ" તરીકે લેબલ કરવામાં આવે છે. જે સંજોગોમાં કોઈ જોગવાઈને "ઘોષણાત્મક કાયદાઓ" તરીકે ઓળખાવી શકાય તે જસ્ટિસ જી.પી. સિંઘ [પ્રિન્સિપલ્સ ઓફ સ્ટેચ્યુટરી ઈન્ટરપ્રિટેશન, ૧૩મી આવૃત્તિ ૨૦૧૨ લેક્સિસ નેક્સિસ બટરવર્થ્સ વાધવા, નાગપુર દ્વારા પ્રકાશિત] દ્વારા નીચે મુજબ સમજાવવામાં આવ્યું છે: "ઘોષણાત્મક કાયદાઓ. પૂર્વવર્તી કામગીરી સામેની ધારણા ઘોષણાત્મક કાયદાઓને લાગુ પડતી નથી. CRAIES માં જણાવ્યા મુજબ અને સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા માન્ય કર્યા મુજબ: "આધુનિક હેતુઓ માટે ઘોષણાત્મક અધિનિયમને સામાન્ય કાયદા અથવા કોઈપણ કાયદાના અર્થ અથવા અસર તરીકે અસ્તિત્વમાં રહેલી શંકાઓને દૂર કરવાના અધિનિયમ તરીકે વ્યાખ્યાયિત કરી શકાય છે. આવા કાયદાઓ સામાન્ય રીતે પૂર્વવર્તી હોવાનું માનવામાં આવે છે. ઘોષણાત્મક અધિનિયમ પસાર કરવાનું સામાન્ય કારણ એ છે કે સંસદ જેને ન્યાયિક ભૂલ માને છે તેને બાજુ પર રાખવું, પછી ભલે તે સામાન્ય કાયદાના નિવેદનમાં હોય અથવા કાયદાના અર્થઘટનમાં હોય. સામાન્ય રીતે, જો હંમેશા નહીં, તો આવા અધિનિયમમાં પ્રસ્તાવના હોય છે, અને 'જાહેર' શબ્દ તેમજ 'ઘડવામાં' શબ્દ પણ હોય છે. પરંતુ 'એવું જાહેર કરવામાં આવે છે' શબ્દોનો ઉપયોગ નિર્ણાયક નથી કે અધિનિયમ ઘોષણાત્મક છે કારણ કે આ શબ્દોનો ઉપયોગ, કેટલીકવાર, કાયદાના નવા નિયમો રજૂ કરવા માટે થઈ શકે છે અને પછીના કેસમાં અધિનિયમ માત્ર કાયદામાં સુધારો કરશે અને જરૂરી નથી કે તે પૂર્વવર્તી હોય. તેથી, અધિનિયમની પ્રકૃતિ નક્કી કરતી વખતે, ફોર્મ કરતાં

પદાર્થ પર ધ્યાન આપવું જોઈએ. જો કોઈ નવો અધિનિયમ અગાઉના અધિનિયમને 'સમજાવવા' માટે હોય, તો જ્યાં સુધી પૂર્વવર્તી રીતે અર્થઘટન ન કરવામાં આવે ત્યાં સુધી તે ઉદ્દેશ્ય વિનાનું હશે. સ્પષ્ટીકરણાત્મક અધિનિયમ સામાન્ય રીતે અગાઉના અધિનિયમના અર્થ વિશેની સ્પષ્ટ ચૂક પૂરી પાડવા અથવા શંકાઓને દૂર કરવા માટે પસાર કરવામાં આવે છે. એ સુસ્થાપિત છે કે જો કાયદો અગાઉના કાયદાનો ઉપચારાત્મક અથવા માત્ર ઘોષણાત્મક હોય તો પૂર્વવર્તી કામગીરી સામાન્ય રીતે ઈરાદાપૂર્વક હોય છે. ભાષા 'હંમેશા અર્થ હોવાનું માનવામાં આવશે' એ ઘોષણાત્મક છે, અને સ્પષ્ટ શબ્દોમાં પૂર્વવર્તી છે. સ્પષ્ટ શબ્દોની ગેરહાજરીમાં જે દર્શાવે છે કે સુધારો કરતો અધિનિયમ ઘોષણાત્મક છે, ત્યારે તેનું અર્થઘટન એવું કરવામાં આવશે નહીં જ્યારે સુધારા પહેલાની જોગવાઈ સ્પષ્ટ અને અસંદિગ્ધ હોય. સુધારો કરતો અધિનિયમ મુખ્ય અધિનિયમની જોગવાઈના અર્થને સ્પષ્ટ કરવા માટે સંપૂર્ણપણે સ્પષ્ટીકરણાત્મક હોઈ શકે છે જે પહેલેથી જ ગર્ભિત હતો. આ પ્રકૃતિના સ્પષ્ટીકરણાત્મક સુધારાની પૂર્વવર્તી અસર થશે અને, તેથી, જો મુખ્ય અધિનિયમ વર્તમાન કાયદો હતો જે બંધારણ અમલમાં આવ્યું, તો સુધારો કરતો અધિનિયમ પણ વર્તમાન કાયદાનો ભાગ હશે." ઉપરોક્ત સારાંશ વાસ્તવિક રીતે આ કોર્ટના ચુકાદાઓ તેમજ અંગ્રેજી નિર્ણયો પર આધારિત છે.

૫૭.૪ આ કોર્ટની બંધારણીય બેંચે **કેશવલાલ જેઠાલાલ શાહ વિરુદ્ધ મોહનલાલ ભગવાનદાસ અને અન્ય [(૧૯૬૮) ૩ એસ.સી.આર ૬૨૩]** માં, ગુજરાત એક્ટ ૧૯૬૫ ના ૧૮ દ્વારા સુધારેલ બોમ્બે રેન્ટ્સ, હોટેલ અને લોર્જિંગ હાઉસ રેટ્સ કંટ્રોલ એક્ટની કલમ ૨૯(૨) ના સુધારાની પ્રકૃતિ પર વિચાર કરતી વખતે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું હતું :-

> "સુધારાની કલમ અગાઉથી અસ્તિત્વમાં રહેલા કોઈપણ કાયદાને સમજાવવાનો પ્રયાસ કરતી નથી જે અસ્પષ્ટ અથવા ખામીયુક્ત હતો. રિવિઝનલ અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરવા માટેની પિટિશન સાંભળવાની હાઈકોર્ટની સત્તા સુધારા પહેલાં સિવિલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૧૧૫ માંથી લેવામાં આવી હતી, અને કાયદાકીય સભાએ સુધારા અધિનિયમ દ્વારા તે જોગવાઈનો અર્થ સમજાવવાનો પ્રયાસ કર્યો છે. સ્પષ્ટીકરણાત્મક અધિનિયમ સામાન્ય રીતે સ્પષ્ટ ચૂક પૂરી પાડવા અથવા અગાઉના અધિનિયમના અર્થ વિશેની શંકાઓને દૂર કરવા માટે પસાર કરવામાં આવે છે."

૫૭.૫ **ગોવિંદ દાસ વિરુદ્ધ ઈન્કમ-ટેક્સ ઓફિસર (૧૯૭૬) ૧ એસ.સી.સી ૯૦૬** ના કેસમાં આ કોર્ટ દ્વારા કરવામાં આવેલા નીચેના અવલોકનોને પણ અમે

અહીં પુનઃઉત્પાદિત કરવા માંગીએ છીએ, જ્યારે ઇન્કમ ટેક્સ એક્ટની કલમ ૧૭૧ (૬) ને ભવિષ્યલક્ષી અને ૧લી એપ્રિલ, ૧૯૬૨, જે તારીખે કાયદો અમલમાં આવ્યો તે તારીખ પહેલાંના કોઈપણ આકારણી વર્ષ માટે અયોગ્ય ઠેરવતી વખતે:

> "૧૧. હવે એ અર્થઘટનનો સુસ્થાપિત નિયમ છે જે સમય દ્વારા પવિત્ર અને ન્યાયિક નિર્ણયો દ્વારા પવિત્ર કરવામાં આવ્યો છે કે, જ્યાં સુધી કાયદાની શરતો સ્પષ્ટપણે જોગવાઈ ન કરે અથવા તેની આવશ્યકતા ન હોય ત્યાં સુધી, કાયદાને પૂર્વવર્તી કામગીરી આપવી જોઈએ નહીં જેથી પ્રક્રિયાની બાબતો સિવાય હાલના અધિકારને છીનવી લેવામાં અથવા નબળો પાડવામાં ન આવે અથવા નવી જવાબદારી અથવા નવી જવાબદારી લાદવામાં ન આવે. ઈંગ્લેન્ડના કાયદાના વોલ્યુમ ૩૬ (૩જી આવૃત્તિ) માં હલ્સબરી દ્વારા જણાવ્યા મુજબ અને આ કોર્ટ તેમજ અંગ્રેજી અદાલતોના અનેક નિર્ણયોમાં પુનરાવર્તિત કરવામાં આવેલો સામાન્ય નિયમ એ છે કે માત્ર ઘોષણાત્મક અથવા માત્ર પ્રક્રિયા અથવા પુરાવાની બાબતો સાથે સંબંધિત કાયદાઓ સિવાયના તમામ કાયદાઓ પ્રથમદર્શી રીતે ભવિષ્યલક્ષી છે અને કાયદાને પૂર્વવર્તી કામગીરી આપવી જોઈએ નહીં જેથી વર્તમાન અધિકારને અસર થાય, બદલાય અથવા નાશ પામે અથવા નવી જવાબદારી અથવા જવાબદારી ઊભી થાય

સિવાય કે તે અસર કાયદાની ભાષા સાથે હિંસા કર્યા વિના ટાળી ન શકાય. જો કાયદાને એવી ભાષામાં વ્યક્ત કરવામાં આવ્યો હોય જે બંને અર્થઘટન માટે સક્ષમ હોય, તો તેનું અર્થઘટન માત્ર ભવિષ્યલક્ષી તરીકે કરવું જોઈએ."

૫૭.૬ **સી.આઈ.ટી., બોમ્બે વિરુદ્ધ સિંધિયા સ્ટીમ નેવિગેશન કંપની લિમિટેડ [૧૯૬૨ (૧) એસ.સી.આર ૭૮૮]** ના કેસમાં, આ કોર્ટે ઠરાવ્યું હતું કે કારણ કે કર ચૂકવવાની જવાબદારી આકારણી વર્ષની શરૂઆતમાં એટલે કે એપ્રિલના પ્રથમ દિવસે અમલમાં રહેલા કાયદા મુજબ ગણવામાં આવે છે, તે તારીખ પછી કરની જવાબદારીને અસર કરતો કાયદામાં કોઈ પણ ફેરફાર જોકે આકારણી વર્ષના ચલણ દરમિયાન કરવામાં આવ્યો હોય, જ્યાં સુધી વિશેષ રૂપે પૂર્વવર્તી બનાવવામાં ન આવે ત્યાં સુધી, તે વર્ષ માટેના આકારણી પર લાગુ પડતો નથી.

૫૭.૭ તે જ સમયે, એવો પણ આદેશ છે કે કાયદાની સત્તા વિના કોઈપણ કર લાદી શકાય નહીં. આવો કાયદો અસંદિગ્ધ હોવો જોઈએ અને કર ચૂકવવાની જવાબદારી સ્પષ્ટ શબ્દોમાં નિર્ધારિત હોવી જોઈએ. જો કરવેરા કાયદાની સંબંધિત જોગવાઈ અસ્પષ્ટ અને અસ્પષ્ટ હોય અને બે અર્થઘટન માટે સક્ષમ હોય, તો અર્થઘટન જે આવકની સામે પ્રજાની તરફેણ કરે છે તેને પ્રાધાન્ય આપવું

પડશે. કરદાતાઓની કોઈ ચોક્કસ શ્રેણીએ ચોક્કસ કર ચૂકવવો પડશે કે નહીં તે શોધવામાં મદદ કરવા માટે આ વૈધાનિક અર્થઘટનનો સુસ્થાપિત સિદ્ધાંત છે. કોઈ શંકા નથી કે, આ સિદ્ધાંતના ઉપયોગ સાથે, અદાલતો વિધાનસભાના ઈરાદાને શોધવાનો પ્રયાસ કરે છે. તે જ સમયે, આ જ સિદ્ધાંત "નિષ્પક્ષતા" ના સિદ્ધાંત પર આધારિત છે કારણ કે તે નિર્ધારિત કરે છે કે જો કાયદાની જોગવાઈઓ પરથી તે બહુ સ્પષ્ટ ન હોય કે કોઈ ચોક્કસ કર વ્યક્તિઓના કોઈ ચોક્કસ વર્ગ પર વસૂલવાનો છે કે નહીં, તો પ્રજાને કર ચૂકવવાની કોઈ જવાબદારી સોંપવી જોઈએ નહીં. આ સિદ્ધાંત ન્યાયના બે ન્યાયશાસ્ત્રીય સિદ્ધાંતો – એક તરફ લિબર્ટેરિયન સિદ્ધાંત અને બીજી તરફ જહોન રાઉલ્સ દ્વારા પ્રસ્તાવિત સમતાવાદી સિદ્ધાંત સાથે કેન્ટિયન સિદ્ધાંત વચ્ચે સંતુલન પરિબળ તરીકે પણ કામ કરે છે.

૫૭.૮ કર કાયદા સ્પષ્ટપણે વ્યક્તિગત અધિકારો અને મિલકતના હિતોના અપમાનમાં છે અને તેથી, કડક બાંધકામને આધીન છે, અને કોઈપણ અસ્પષ્ટતા કર લાદવાની વિરુદ્ધ ઉકેલવી આવશ્યક છે. બિલિંગ્સ વિ. યુ.એસ. [૨૩૨ યુ.એસ. ૨૬૧, પૃષ્ઠ ૨૬૫, ૩૪ એસ.સીટી. ૪૨૧ (૧૯૧૪)] માં, સર્વોચ્ચ અદાલતે આ મૂળભૂત અને લાંબા સમયથી ચાલી આવતા વૈધાનિક બાંધકામના નિયમને સ્પષ્ટપણે સ્વીકાર્યો:

"કર કાયદાઓ... કડક રીતે સમજવા જોઈએ, અને, જો કોઈ અસ્પષ્ટતા અસ્તિત્વમાં હોય, તો તેને નાગરિકની તરફેણમાં ઉકેલવી આવશ્યક છે. ઇડમેન વિ. માર્ટિનેઝ, ૧૮૪ યુ.એસ. ૫૭૮, ૫૮૩; યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ વિ. વિગલસવર્થ, ૨ સ્ટોરી, ૩૬૯, ૩૭૪; મ્યુચ્યુઅલ બેનિફિટ લાઇફ ઇન્સ્યુરન્સ કંપની વિ. હેરોલ્ડ, ૧૯૮ એફ. ૧૯૯, ૨૦૧, એફડી ૨૦૧ એફ. ૯૧૮; પાર્કવ્યુ બિલ્ડિંગ એસો. વિ. હેરોલ્ડ, ૨૦૩ એફ. ૮૭૬, ૮૮૦; મ્યુચ્યુઅલ ટ્રસ્ટ કંપની વિ. મિલર, ૧૭૭ એન.વાય. ૫૧, ૫૭."

૫૭.૯ ફરીથી, **યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ વિ. મેરિયમ [૨૬૩ યુ.એસ. ૧૭૯, ૪૪ એસ.સીટી. ૬૯ (૧૯૨૩)]** માં, સર્વોચ્ચ અદાલતે પૃષ્ઠ ૧૮૭-૮૮ પર સ્પષ્ટપણે જણાવ્યું -:

"સરકાર વતી એવી વિનંતી કરવામાં આવે છે કે કરવેરો એ એક વ્યવહારુ બાબત છે અને કાનૂની સ્વરૂપો અથવા અભિવ્યક્તિઓ કરતાં કર જેના પર લાદવામાં આવે છે તેના પદાર્થ સાથે સંબંધિત છે. પરંતુ કર લાદતા કાયદાઓમાં વપરાતા શબ્દોનો શાબ્દિક અર્થ સૌથી મહત્વપૂર્ણ છે, કારણ કે આવા કાયદાઓને વપરાયેલી ભાષાની સ્પષ્ટ આયાતની બહાર સૂચિતાર્થ દ્વારા વિસ્તૃત કરવાના

નથી. જો શબ્દો શંકાસ્પદ હોય, તો શંકા સરકાર વિરુદ્ધ અને કરદાતાની તરફેણમાં ઉકેલવી આવશ્યક છે. ગોલ્ડ વિ. ગોલ્ડ, ૨૪૫ યુ.એસ. ૧૫૧, ૧૫૩"

૫૭.૧૦ જેમ કે લોર્ડ કેર્ન્સે ઘણા વર્ષો પહેલા **પાર્ટિંગ્ટન વિ. એટર્ની–જનરલ [(૧૮૬૯) એલઆર ૪ એચએલ ૧૦૦]** માં કહ્યું હતું: "હું તમામ નાણાકીય કાયદાના સિદ્ધાંતને સમજું છું તેમ તે આ છે: જો જે વ્યક્તિ પર કર લાદવામાં આવે છે તે કાયદાના પત્રની અંદર આવે છે તો તેના પર કર લાદવામાં આવવો જોઈએ, ભલે ન્યાયિક મનને તે મુશ્કેલી ગમે તેટલી મોટી લાગે. બીજી બાજુ, જો કર વસૂલવા માંગતો તાજ, પ્રજાને કાયદાના પત્રની અંદર લાવી શકતો નથી, તો પ્રજા મુક્ત છે, ભલે સ્પષ્ટ રીતે કાયદાની ભાવનામાં કેસ અન્યથા દેખાય."

૫૭.૧૧ ફાઇનાન્સ બિલ, ૨૦૦૨ સાથે જોડાયેલ "નોંધો" શરત દાખલ કરવાની દરખાસ્ત કરતી વખતે સ્પષ્ટપણે જણાવે છે કે "આ સુધારો ૧લી જૂન, ૨૦૦૨ થી અમલમાં આવશે". આ એપિગ્રાફિક શબ્દો બની જાય છે, જ્યારે અન્ય સુધારાઓથી વિપરીત જોવામાં આવે છે જેમાં સ્પષ્ટપણે તે સ્પષ્ટીકરણાત્મક અથવા પૂર્વવર્તી રીતે ધારાસભાનો સ્પષ્ટ હેતુ દર્શાવે છે. એ જ નોંધો પરથી જોઈ શકાય છે કે એ જ ફાઇનાન્સ એક્ટ દ્વારા એક્ટમાં કેટલાક અન્ય સુધારાઓ

કરવામાં આવ્યા હતા જેમાં ખાસ કરીને તે સુધારાઓને પૂર્વવર્તી બનાવવામાં આવ્યા હતા. ઉદાહરણ તરીકે, કલમ ૪૦ કલમ ૯૨ F માં સુધારો કરવા માંગે છે. કલમ ૯૨ F ની કલમ iii (એ) માં સુધારો કરવામાં આવ્યો છે "એ સ્પષ્ટ કરવા માટે કે ઉક્ત કલમમાં ઉલ્લેખિત પ્રવૃત્તિઓમાં કરારના અનુસંધાનમાં કોઈપણ કાર્ય હાથ ધરવાનો સમાવેશ થાય છે." આ સુધારો ૦૧.૦૪.૨૦૦૨ થી પૂર્વવર્તી અસર લે છે. અન્ય વિવિધ સુધારાઓ પણ પૂર્વવર્તી રીતે થાય છે. કલમો પરની નોંધો દર્શાવે છે કે ધારાસભા ૩ ખ્યાલોથી સંપૂર્ણપણે વાકેફ છે:- (i) નિશ્ચિત તારીખથી અસર સાથે ભવિષ્યલક્ષી સુધારો; (ii) નિશ્ચિત પૂર્વ તારીખથી અસર સાથે પૂર્વવર્તી સુધારો; અને (iii) સ્પષ્ટીકરણાત્મક સુધારાઓ જે પ્રકૃતિમાં પૂર્વવર્તી છે.

૫૭.૧૨ આમ, આ ધારાસભાનો સભાન નિર્ણય હતો, ત્યારે પણ જ્યારે ધારાસભાને તેની અસરોની ખબર હતી અને તે કારણોની નોંધ લીધી હતી જેના કારણે શરત ઉમેરવામાં આવી હતી કે સુધારો ભવિષ્યલક્ષી રીતે કાર્ય કરવાનો છે. આકારણીપાત્ર વ્યક્તિઓ માટે ઉપસ્થિત રહેલા વિદ્વાન વકીલોએ, એક્ટની કલમ ૧૧૩ માં સુધારો કરતી વખતે, ઉપરોક્ત શરતને એ જ ફાઇનાન્સ એક્ટમાં જ નહીં પરંતુ અન્ય વર્ષોને લગતા ફાઇનાન્સ એક્ટની વિવિધ અન્ય જોગવાઈઓ સાથે ખૂબ જ સમજદારીપૂર્વક વિરોધાભાસ દર્શાવ્યો હતો જ્યાં ધારાસભાએ ખાસ કરીને આવા સુધારાને પૂર્વવર્તી અથવા સ્પષ્ટીકરણાત્મક બનાવવાની જોગવાઈ

કરી હતી. જ્યાં સુધી કલમ ૧૧૩ ના સુધારાનો સંબંધ છે, ત્યાં આવી કોઈ ભાષાનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો નથી અને તેનાથી વિપરીત, ૧લી જૂન, ૨૦૦૨ થી જોગવાઈને અસરકારક બનાવતી ચોક્કસ શરત ઉમેરવામાં આવી છે.

૫૭.૧૩ વધુમાં, ટેક્સિંગ કાયદામાં કરવામાં આવેલ સુધારો માત્ર આકારણીપાત્રની 'મુશ્કેલીઓ' ને દૂર કરવા માટેનો હેતુ હોઈ શકે છે, વિભાગની નહીં. તેનાથી વિપરીત, આકારણીપાત્ર પર પૂર્વવર્તી વસૂલાત લાદવાથી અયોગ્ય મુશ્કેલી ઊભી થઈ હોત અને તે કારણસર સંસદે ખાસ કરીને શરતને ૧.૬.૨૦૦૨ થી અસરકારક બનાવવાનું પસંદ કર્યું.

૫૮. **કમિશનર ઓફ ઈન્કમ ટેક્સ–I, અમદાવાદ વિરુદ્ધ ગોલ્ડ કોઈન હેલ્થ ફૂડ પ્રાઈવેટ લિમિટેડ (૨૦૦૮) ૯ એસ.સી.સી ૬૨૨** ના કેસમાં, સર્વોચ્ચ અદાલતે ફકરા ૬ માં ઠરાવ્યું છે કે દંડની જોગવાઈ પહેલેથી જ અસ્તિત્વમાં હતી અને પહેલીવાર દંડ લાદવામાં આવ્યો ન હતો. ફાઇનાન્સ એક્ટ દ્વારા સુધારો, જે કલમો પરની નોંધોમાં ખાસ નોંધવામાં આવ્યો છે, તે સ્થિતિ સ્પષ્ટ કરે છે કે સુધારો પ્રકૃતિમાં સ્પષ્ટીકરણાત્મક હતો અને આકારણી વર્ષ ૨૦૦૩–૦૪ પહેલાંની તમામ આકારણીઓ પર પણ લાગુ થશે. સર્વોચ્ચ અદાલતે ફકરા ૮ માં વધુમાં ઠરાવ્યું છે કે જો કાયદામાં એવું નિવેદન હોય કે સુધારો સ્પષ્ટીકરણાત્મક

અથવા ઘોષણાત્મક છે, તો તે બાબતનો અંત નથી. કોર્ટે એ નિષ્કર્ષ પર આવવા માટે સુધારાની પ્રકૃતિનું વિશ્લેષણ કરવું પડશે કે શું તે વાસ્તવમાં સ્પષ્ટીકરણાત્મક અથવા ઘોષણાત્મક જોગવાઈ છે. તેથી, જે તારીખથી સુધારો લાગુ કરવામાં આવે છે તે તારીખ નિર્ણાયક રીતે પ્રશ્ન નક્કી કરતી નથી. સુધારો સ્પષ્ટીકરણાત્મક છે કે મૂળભૂત છે તે નક્કી કરવા માટે કોર્ટે સુધારા પહેલાની અને સુધારા પછીની કાયદાની યોજનાની તપાસ કરવી પડે છે. સર્વોચ્ચ અદાલતે ફકરા ૨૦ માં ઝીલે સિંહ વિરુદ્ધ હરિયાણા રાજ્ય અને અન્ય (૨૦૦૪) ૮ એસ.સી.સી ૧ ના નિર્ણય પર મંજૂરી સાથે આધાર રાખ્યો હતો કે બાંધકામનો આ એક મુખ્ય સિદ્ધાંત છે કે દરેક કાયદો પ્રથમદર્શી રીતે ભવિષ્યલક્ષી છે જ્યાં સુધી તે સ્પષ્ટપણે અથવા જરૂરી અસરો દ્વારા પૂર્વવર્તી કામગીરી કરવા માટે બનાવવામાં ન આવે. પરંતુ સામાન્ય રીતે આ નિયમ લાગુ પડે છે જ્યાં કાયદાનો ઉદ્દેશ્ય નિહિત અધિકારોને અસર કરવાનો અથવા નવા બોજ લાદવાનો અથવા અસ્તિત્વમાં રહેલી જવાબદારીઓને નબળી પાડવાનો હોય. જ્યાં સુધી કાયદામાં હાલના અધિકારોને અસર કરવા માટે ધારાસભાના ઈરાદાને દર્શાવવા માટે પૂરતા શબ્દો ન હોય ત્યાં સુધી, તેને માત્ર ભવિષ્યલક્ષી માનવામાં આવે છે "નોવા કોન્સ્ટીટ્યુટીઓ ફ્યુચ્યુરીસ ફોર્મમ ઇમ્પોનેરે ડેબેટ નોન પ્રેટેરિટિસ" એક નવા કાયદાએ જે અનુસરવાનું છે તેને નિયંત્રિત કરવું જોઈએ, ભૂતકાળને નહીં.

૫૯. **યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા અને અન્ય વિરુદ્ધ માર્ટિન લોટરી એજન્સીસ લિમિટેડ (૨૦૦૨) ૯ એસ.સી.સી ૨૦૯** ના કેસમાં, સર્વોચ્ચ અદાલતે ફકરા ૩૬ થી ૩૯, ૪૫, ૫૦ થી ૫૨ માં નીચે મુજબ ઠરાવ્યું હતું :–

> "૩૬.... માનનીય નાણામંત્રીનું ભાષણ એ અભિપ્રાય માટે સંબંધિત હોઈ શકે કે શું કોર્ટ સ્વતંત્ર રીતે એવા નિષ્કર્ષ પર આવી શકી હોત કે લોટરીનું આયોજન કરવું એ સેવાની પ્રસ્તુતિ સમાન છે પરંતુ અન્યથા નહીં.
>
> ૩૭. કારણ કે અમારા માટે આ નિષ્કર્ષ પર આવવું શક્ય નથી, અમારી પાસે એ ઠરાવવા સિવાય કોઈ વિકલ્પ નથી કે એક્ટની કલમ ૬૫ ના ખંડ (૧૯) માં ઉમેરવામાં આવેલ સમજૂતી દાખલ કરીને, કર લાદવાનો એક નવો ખ્યાલ લાવવામાં આવ્યો છે. સંસદ આવું કરવા માટે હકદાર હોઈ શકે છે. તે કાનૂની કાલ્પનિકતા ઉભી કરવા માટે હકદાર હશે, પરંતુ જ્યારે નવા પ્રકારનો કર રજૂ કરવામાં આવે છે અથવા કરનો નવો ખ્યાલ રજૂ કરવામાં આવે છે જેથી જાળને વિસ્તૃત કરી શકાય, ત્યારે અમારા મતે, તેને એવા આધાર પર પૂર્વવર્તી કામગીરી હોવાનું માનવું જોઈએ નહીં કે તે પ્રકૃતિમાં સ્પષ્ટીકરણાત્મક અથવા ઘોષણાત્મક છે.
>
> ૩૮. એમાં કોઈ શંકા હોઈ શકે નહીં કે સંસદ ભવનમાં માનનીય નાણામંત્રીનું ભાષણ કાયદાના અર્થઘટન માટે માન્ય સાધન

માનવામાં આવી શકે છે. કે.પી. વર્ગીસ વિરુદ્ધ કમિશનર ઓફ ઈન્કમ ટેક્સ, એર્નાકુલમ અને અન્ય [(૧૯૮૧) ૪ એસ.સી.સી ૧૭૩ પૃષ્ઠ ૧૮૪ પર], માં નીચે મુજબ ઠરાવવામાં આવ્યું હતું:-

"૮. હવે તે સાચું છે કે કાયદાકીય જોગવાઈ ઘડવા માટેના બિલ પર ચર્ચા ચાલી રહી હોય ત્યારે કાયદાકીય સભાના સભ્યો દ્વારા ગૃહના ફ્લોર પર કરવામાં આવેલ ભાષણો કાયદાકીય જોગવાઈના અર્થઘટનના હેતુ માટે અસ્વીકાર્ય છે પરંતુ બિલની રજૂઆત માટેના કારણો સમજાવતા બિંલના પ્રસ્તાવક દ્વારા કરવામા આવેલ ભાષણનો ચોક્કસપણે એ જાણવાના હેતુ માટે સંદર્ભ આપી શકાય છે કે કાયદા દ્વારા કઈ અનિષ્ટતા દૂર કરવાની માંગ કરવામાં આવી છે અને કાયદો કયા ઉદ્ધેશ્ય અને હેતુ માટે ઘડવામાં આવ્યો છે. આ કાનૂની વિચારસરણીના તાજેતરના વલણ સાથે સુસંગત છે માત્ર પશ્ચિમી દેશોમાં જ નહીં પરંતુ ભારતમાં પણ કે કાયદાનું અર્થઘટન અર્થની ખાતરી કરવા માટેની કવાયત હોવાથી, જે કંઈપણ તાર્કિક રીતે સંબંધિત છે તે સ્વીકાર્ય હોવું જોઈએ. [કમિશનર ઓફ વેલ્થ ટેક્સ, પંજાબ, જમ્મુ અને કાશ્મીર, ચંદીગઢ, પટિયાલા વિરુદ્ધ યુવરાજ અમરિન્દર સિંહ અને અન્ય (૧૯૮૫) ૪ એસ.સી.સી ૬૦૮ પણ જુઓ]

૩૯. જોકે, તે પણ સુસ્થાપિત છે કે કાયદાનું અર્થઘટન તેમાં વપરાયેલા શબ્દોને ધ્યાનમાં રાખીને કરવું જોઈએ. આપણે નોંધવું જોઈએ કે વર્ચ્યુઅલ સોફ્ટ સિસ્ટમ્સ લિમિટેડ વિરુદ્ધ કમિશનર ઓફ ઈન્કમ ટેક્સ, દિલ્હી–I [(૨૦૦૭) ૯ એસ.સી.સી ૬૬૫] માં, આ કોર્ટની બેંચે ઠરાવ્યું છે :–

"૨૪. એક્ટની કલમ ૨૭૧ એ દંડની જોગવાઈ છે અને આવી દંડની જોગવાઈના અર્થઘટન માટે સુસ્થાપિત સિદ્ધાંતો છે. આવી જોગવાઈનું કડક અને સંકુચિત રીતે અર્થઘટન કરવું પડશે અને વ્યાપક રીતે અથવા ધારાસભાના ઉદ્દેશ્ય અને ઈરાદા સાથે નહીં."

૪૫. અમે એ હકીકતથી પણ અજાણ નથી કે કમિશનર ઓફ ઈન્કમ ટેક્સ–I, અમદાવાદ વિરુદ્ધ ગોલ્ડ કોઈન હેલ્થ ફૂડ્સ પ્રાઈવેટ લિમિટેડ (૨૦૦૮) ૯ એસ.સી.સી ૬૨૨ માં ઉક્ત નિર્ણયને ઓવરરુલ કરવામાં આવ્યો છે. જોકે, ઉક્ત નિર્ણયના સાદા વાંચન પરથી જણાશે કે આ કોર્ટની ત્રણ ન્યાયાધીશોની બેંચે નોંધ્યું હતું કે એક્ટનો ઈરાદો એ સ્થિતિ સ્પષ્ટ કરવાનો હતો જે અન્યથા ગર્ભિત હતી. બેંચ એ ઠરાવવા માટે મૂળ એક્ટની જોગવાઈઓ પર પાછી ફરી હતી કે સંસદ દ્વારા જારી કરાયેલ સ્પષ્ટીકરણ મૂળ જોગવાઈના વાસ્તવિક અર્થઘટન સાથે સુસંગત હતું.

૫૦. તેથી, તે સ્પષ્ટ છે કે સમજૂતીના કારણે, મૂળભૂત કાયદો પણ રજૂ કરી શકાય છે. જો મૂળભૂત કાયદો રજૂ કરવામાં આવે, તો તેની પૂર્વવર્તી અસર થશે નહીં. અપીલકર્તા દ્વારા આકારણીપાત્રને જારી કરાયેલી નોટિસને, આમ, યોગ્ય રીતે બાજુ પર રાખવા માટે જવાબદાર ઠેરવવામાં આવી છે.

૫૧. એક્ટની બંધારણીયતાને આધીન, આ [ફાઇનાન્સ એક્ટ, ૧૯૯૪ ની કલમ ૬૫(૧૯)(ii)] સાથે જોડાયેલી સમજૂતીને ધ્યાનમાં રાખીને, અમે અભિપ્રાય ધરાવીએ છીએ કે સેવા કર, જો કોઈ હોય તો, માત્ર મે, ૨૦૦૮ થી જ ચૂકવવાપાત્ર રહેશે અને પૂર્વવર્તી અસરથી નહીં. આ પ્રકૃતિના કેસમાં, કોર્ટને સંતોષ થવો જોઈએ કે સંસદ કાયદામાં મૂળભૂત ફેરફાર રજૂ કરવાનો ઈરાદો ધરાવતી નથી.

૫૨. અહીં પહેલા જણાવ્યા મુજબ, ઉપરોક્ત હેતુ માટે, શંકાઓને દૂર કરવા જેવી અભિવ્યક્તિઓ નિર્ણાયક નથી. ઉક્ત અભિવ્યક્તિઓનો ઉપયોગ એ ધારણા હેઠળ કરવામાં આવ્યો હોય તેવું લાગે છે કે તકની રમતોનું આયોજન કરવું એ સેવાની પ્રસ્તુતિ હશે. સંસદ માટે આવું કરવું બંધારણીય રીતે માન્ય હતું કે કેમ તે અંગે અમને અહીં કોઈ ચિંતા નથી કારણ કે અમને ઉક્ત પ્રશ્ન નક્કી કરવા માટે કહેવામાં આવ્યું નથી પરંતુ અમારા હેતુ માટે, એ ઠરાવવું

પૂરતું હશે કે સમજૂતી પ્રકૃતિમાં સ્પષ્ટીકરણાત્મક અથવા ઘોષણાત્મક નથી."

૬૦. **વટિકાના કેસમાં** સર્વોચ્ચ અદાલતના બંધારણીય બેંચના નિર્ણય પરથી, તે સ્પષ્ટ છે કે કોઈપણ સુધારો જે પ્રથમ વખત કર અથવા કસ્ટમ ડ્યુટી વસૂલવાનો પ્રયાસ કરે છે તે માત્ર ભવિષ્યલક્ષી હોઈ શકે છે કારણ કે તે મૂળભૂત કાયદા સમાન છે. આવો કાયદો પૂર્વવર્તી હોઈ શકે નહીં અને તારીખ ૨૬.૦૬.૨૦૦૯ થી પૂર્વવર્તી અસર સાથે કસ્ટમ ડ્યુટી વસૂલતું તારીખ ૨૭.૦૨.૨૦૧૦ નું જાહેરનામું ગેરકાયદેસર, મનસ્વી છે અને તેને રદ થવા પાત્ર છે.

૬૧. કસ્ટમ ડ્યુટીની વસૂલાત ગેરકાયદેસર છે કારણ કે તે વિદ્યુત ઉર્જા પર કસ્ટમ ડ્યુટી વસૂલવા સમાન છે જે માત્ર કાયદાની મૂળભૂત જોગવાઈ દ્વારા જ વસૂલી શકાય છે. કસ્ટમ ડ્યુટી માત્ર ભવિષ્યલક્ષી રીતે વસૂલી શકાય અને પૂર્વવર્તી રીતે નહીં. કેન્દ્ર સરકારને સમજાયું કે ૧૬ ટકાના દરે કસ્ટમ ડ્યુટી ભારે હતી અને તારીખ ૧૬.૦૯.૨૦૧૦ ના જાહેરનામા નં. ૯૧/૨૦૧૦ કસ્ટમ્સ દ્વારા કસ્ટમ ડ્યુટી ઘટાડીને યુનિટ દીઠ ૧૦ પૈસા કરી. તારીખ ૧૮.૦૪.૨૦૧૨ ના જાહેરનામા નં. ૨૬/૨૦૧૨ કસ્ટમ્સ દ્વારા કસ્ટમ ડ્યુટી વધુ ઘટાડીને યુનિટ દીઠ ૩ પૈસા કરવામાં આવી હતી. અરજદારના વિદ્વાન વકીલે એવી પણ દલીલ કરી હતી કે જો

આ રિટ પિટિશન સફળ થાય છે, તો અરજદારો પ્રતિવાદી સત્તાધિકારી પાસેથી બેંક ગેરંટી પરત મેળવવા હકદાર છે કારણ કે તે આ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા તારીખ ૦૬.૦૫.૨૦૧૦ ના વચગાળાના આદેશના પાલનમાં રજૂ કરવામાં આવી હતી. આમ, વર્તમાન રિટ પિટિશનમાં વિવાદ જૂન ૨૦૦૯ થી ૧૫.૦૯.૨૦૧૦ સુધીના સમયગાળા પૂરતો સીમિત છે.

૬૨. અરજદારનો કેસ એવો છે કે એસઈઝેડમાંથી ડીટીએને પૂરી પાડવામાં આવતી વીજળી માટે કસ્ટમ ડ્યુટીની વસૂલાત બેવડા કરવેરા સમાન છે કારણ કે અરજદાર કાચા માલ એટલે કે કોલસા પર ડ્યુટી ચૂકવવા માટે જવાબદાર હતો, તેણે કાચા માલ પર ડ્યુટી ચૂકવી હતી. કારણ કે અરજદારે એસઈઝેડ નિયમોના નિયમ ૪૭(૩) હેઠળ કાચા માલ, અર્થાત, કોલસા અને વપરાશ્ય વસ્તુઓ પર પહેલેથી જ ડ્યુટી ચૂકવી દીધી હતી, તેથી તેને બેવડા કરવેરાને પાત્ર બનાવી શકાય નહીં. અમે અરજદારની એ દલીલમાં બળ શોધીએ છીએ કે અરજદારને બેવડા કરવેરા સહન કરવા માટે જવાબદાર ન બનાવવો જોઈએ, અને જો અરજદારને પૂરી પાડવામાં આવેલી વીજળી માટે કસ્ટમ ડ્યુટી ચૂકવવાની ફરજ પાડવામાં આવે તો કાચા માલ પર ડ્યુટીની ચુકવણી અથવા ઈનપુટ્સ પર અન્ય કોઈ ડ્યુટી અરજદાર પર લાદવી જોઈએ નહીં, અને અરજદાર દ્વારા કાચા માલ પર ચૂકવવામાં આવેલી ડ્યુટી પરત મળવા પાત્ર છે, અન્યથા, એસઈઝેડમાંથી

ડીટીએને પૂરી પાડવામાં આવતી વીજળી પર ડ્યુટી લાદવી એ બેવડા કરવેરા સમાન છે અને તે ભારતના બંધારણની કલમ ૨૬૫ નું ઉલ્લંઘન ગણાશે.

૬૩. અમારો સુવિચારિત અભિપ્રાય છે કે તારીખ ૨૭.૦૨.૨૦૧૦ ના જાહેરનામા દ્વારા લાદવામાં આવેલી ૧૬ ટકા મૂલ્યાનુસાર કસ્ટમ ડ્યુટી તારીખ ૨૬.૦૬.૨૦૦૯ થી પૂર્વવર્તી અસરથી લાદી શકાય નહીં અને, તેથી, પૂર્વવર્તી સુધારો ગેરકાયદેસર અને મનસ્વી છે અને તેને બાજુ પર રાખવા પાત્ર છે. અરજદાર એસઈઝેડમાંથી ડીટીએમાં ક્લિયર કરવામાં આવેલી વીજળી પર તારીખ ૨૬.૦૬.૨૦૦૯ થી ૧૫.૦૯.૨૦૧૦ ના સમયગાળા માટે કસ્ટમ ડ્યુટીની ચુકવણીમાંથી મુક્તિ મેળવવા હકદાર છે. અમારો વધુ સુવિચારિત અભિપ્રાય છે કે તારીખ ૨૭.૦૨.૨૦૧૦ ના સરકારી જાહેરનામા નં. ૨૫/૨૦૧૦–કસ્ટમ્સની સંપૂર્ણ શરતો એસઈઝેડ એક્ટની કલમ ૩૦(એ) સાથે વાંચતા કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ ની કલમ ૨૫(૧) નું ઉલ્લંઘન કરે છે, મનસ્વી છે અને રદ થવા પાત્ર છે. ઉપરોક્ત બાબતોને ધ્યાનમાં રાખીને, ઉક્ત જાહેરનામું નં. ૨૫/૨૦૧૦–કસ્ટમ્સ તારીખ ૨૭.૦૨.૨૦૧૦ તેમજ ફાઇનાન્સ બિલ, ૨૦૧૦ ની કલમ ૬૦ (તેની બીજી અનુસૂચિ) દ્વારા સુધારેલ જાહેરનામું નં. ૨૧/૨૦૦૨–કસ્ટમ્સ ભારતના બંધારણની સાતમી અનુસૂચિની યાદી ૧ ની નોંધ ૮૩, કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨ ની કલમ ૧૨ અને એસઈઝેડ એક્ટ, ૨૦૦૫ ની કલમ ૩૦ તેમજ ભારતના

બંધારણની કલમ ૧૪ અને ૨૬૫ ની વિરુદ્ધ છે અને પરિણામે તેને રદ કરવા અને બાજુ પર રાખવા પાત્ર છે.

૬૩. ઉપર આપેલા કારણોસર, આ રિટ પિટિશન સફળ થાય છે અને મંજૂર કરવામાં આવે છે. આ રિટ પિટિશનના એનેક્ષર એ પરના સરકારી જાહેરનામા નં. ૨૫/૨૦૧૦–કસ્ટમ્સ તારીખ ૨૭.૦૨.૨૦૧૦ ની સંપૂર્ણ શરતોને ભારતના બંધારણની કલમ ૧૪ અને ૨૬૫ ની વિરુદ્ધ ઠરાવવામાં આવે છે અને તે મુજબ તેને રદ કરવામાં આવે છે. અરજદારો એસઈઝેડમાંથી ડીટીએમાં ક્લિયર કરવામાં આવેલી વીજળી પર તારીખ ૨૬.૦૬.૨૦૦૯ થી ૧૫.૦૯.૨૦૧૦ ના સમયગાળા માટે કસ્ટમ ડ્યુટીની ચુકવણીમાંથી મુક્તિ મેળવવા હકદાર છે. પ્રતિવાદી સત્તાધિકારીને આ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા તારીખ ૦૬.૦૫.૨૦૧૦ ના વચગાળાના આદેશના પાલનમાં અરજદારો દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલી બેંક ગેરંટી તાત્કાલિક પરત કરવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવે છે. રૂલ પૂર્ણ કરવામાં આવે છે. પક્ષકારોએ પોતપોતાનો ખર્ચ જાતે ભોગવવાનો રહેશે.

સહી/–

(વી. એમ. સહાય, કાર્યકારી મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિશ્રી)

સહી/–

(આર. પી. ધોલરીયા, ન્યાયમૂર્તિશ્રી)

સાવરિયા

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

==

<u>અસ્વીકરણ</u>: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઇ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

<u>DISCLAIMER:</u> The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.